

DEN STRAFFERETTSLIGE REGULERINGEN AV POKER OG SPORTSVEDDEMÅL

Kandidatnummer: 567

Leveringsfrist: 25.04.2007

Til sammen 17.973 ord

19.10.2007

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Økning av uregulerte pengespill i Norge	1
1.2	Lovgrunnlaget	3
1.2.1	Straffeloven	3
1.2.2	Særlovene	3
<u>2</u>	<u>HENSYN BAK DAGENS REGELVERK</u>	<u>5</u>
2.1	Straffeloven §§ 298 og 383	5
2.2	De tre spesiallovene: Totalisatorloven, pengespilloven og lotteriloven	7
2.2.1	Innledning	7
2.2.2	Totalisatorloven	7
2.2.3	Pengespilloven og lotteriloven	9
2.2.4	Særlig om den økte konkurransen fra utenlandske spill på internett	15
2.2.5	Særlig om Lotteritilsynet	16
<u>3</u>	<u>AVHOLDELSE AV PENGESPILL I NORGE</u>	<u>17</u>
3.1	Poker	17
3.1.1	Innledning	17
3.1.2	Kort om spillet	17
3.1.3	Straffelovens § 299: Er poker lykkespill?	18
3.1.4	Straffelovens § 298: Poker som næringsvei	20
3.1.5	Straffelovens § 383: Pokerspill på offentlig sted	24
3.1.6	Lotteriloven § 1: Er poker lotteri?	28
3.1.7	Lotteriloven § 6: Avholdelse av poker	32
3.1.8	Lotteriloven § 7: Poker som møtelotteri?	34
3.1.9	Straffbarhet: Lotteriloven § 17	37
3.1.10	Poker – oppsummering	40

3.2	Sportsveddemål	41
3.2.1	Innledning	41
3.2.2	Straffeloven § 299: Er sportsveddemål lykkespill?	42
3.2.3	Pengespilloven § 2 første ledd: Formidling av sportsveddemål	44
3.2.4	Straffbarhet: Pengespilloven § 15	45
3.2.5	Totalisatorforskriftens § 2: Avholdelse av totalisatorspill	46
3.2.6	Straffbarhet: Totalisatorloven § 3	47
3.2.7	Sportsveddemål – Oppsummering	48
4	<u>MARKEDSFØRING AV UTENLANDSKE PENGESPILL I NORGE</u>	49
4.1	Innledning	49
4.2	Lovgrunnlagene	49
4.2.1	Pengespilloven § 2 tredje ledd	49
4.2.2	Lotteriloven § 11	50
4.2.3	Totalisatorlovens § 1 første ledd	50
4.3	Forbudet mot markedsføring av utenlandske pengespill	51
5	<u>REGLENES ANVENDELSE PÅ PENGESPILL FRA UTLANDET OVER INTERNETT</u>	54
5.1	Innledning	54
5.2	Straffelovens § 12	55
6	<u>KILDER</u>	A
	Lover	A
	Rettspraksis	A
	Forarbeider	B
	Litteratur	B

Brev og publikasjoner

C

Artikler

D

Annet

D

1 Innledning

1.1 Økning av uregulerte pengespill i Norge

Pengespill er underlagt strenge begrensninger etter norsk rett. De mest omfattende reglene finner vi i straffeloven som forbyr en rekke aktiviteter knyttet til pengespill generelt. I tillegg har vi flere særlover som regulerer forhold knyttet til spesielle former for pengespill. Særlovene inneholder regler som legaliserer en del spill, men de har også utvidet området for hva som er straffbart.

Felles for de pengespillene som har blitt legalisert gjennom særlover, er at avholdelse av slike spill med få unntak krever spesiell tillatelse fra myndighetene. Dette medfører at vi får et skille mellom to typer av ulovlige spill. De som alltid vil være å regne som ulovlige pengespill, og de som bare er ulovlige dersom arrangøren av spillet mangler tillatelse fra myndighetene.

De siste årene har de regulerte pengespillene fått økt konkurranse fra flere hold. Sentralt i denne utviklingen står utenlandske pengespill som tilbys over internett, og dermed kan spilles av nordmenn i Norge. Disse spillene tilbys av utenlandske selskaper, og spillene er lovlige i selskapets hjemland. På verdensbasis er det over 2000 slike selskaper og 25-30 av disse tilbyr sine tjenester på norsk.¹ Ifølge Lotteri- og Stiftelsestilsynet (se under i pkt. 2.2.5) er de mest populære internettspillene blant nordmenn sportsveddemål og poker. Tilsynet anslår at nordmenn spilte for ca 5,3 milliarder kroner på utenlandske internettspill i 2006.² Til sammenlikning omsatte Norsk Tipping og Norsk Rikstoto (se under i pkt. 1.4) for til sammen 11,6 milliarder kroner i 2006.³

¹ Teknologirådet i en uttalelse til Aftenposten i artikkelen "Syv milliarder på nettspill" som stod på trykk 18.4.2007.

² Lotteri- og stiftelsestilsynet: Årsmelding 2006 side 17.

³ Lotteri- og stiftelsestilsynet: Årsmelding 2006 side 18.

Poker har de siste årene også fått økt popularitet både som underholdning og pengespill i Norge.⁴ Det dreier seg om en internasjonal trend som blant annet har vært synlig i Norge ved at diverse TV-kanaler har begynt med overføringer fra store internasjonale pokerturneringer. Nordmenn har deltatt i disse turneringene, og enkelte har fått mye omtale i media.⁵

Myndighetene har svart på den økte interessen rundt poker ved å trappe opp innsatsen mot ulovlige pokerturneringer og spilleklubber. I pressen har man kunnet lese om en rekke politiaksjoner rettet mot ulovlig pengespill. Noen ferske eksempler er politiets aksjon mot tre pokerklubber i Oslo i tidsrommet oktober 2006 til januar 2007, og politiets aksjon mot en pokerklubb i Lillestrøm i mars 2007.⁶ Som et resultat av disse 4 aksjonene har et femtitalls personer fått forelegg for å delta i ulovlig spill, mens enkeltpersoner også har blitt tiltalt for å ha arrangert spillet.

Norske myndigheter anser utviklingen som uheldig. Det er ønskelig med et regulert spillemarked. For det første for å kunne regulere uønsket spilleadferd, og for det andre for å kanalisere inntekter fra pengespill til visse gode formål (se under i kapittel 2). I dag finnes ingen regler som direkte regulerer utenlandske pengespill som distribueres til Norge over internett. Det finnes imidlertid regler som regulerer markedsføring av utenlandske pengespill i Norge.

I denne oppgaven vil jeg se på hvilke regler som gjelder for poker og sportsveddemål i Norge. Deretter vil jeg se på reglene som regulerer markedsføring av slike spill i Norge. Tilslutt vil jeg se på hvorvidt de norske reglene kan få anvendelse i utlandet.

⁴ Lotteri- og stiftelsestilsynet: Årsmelding 2006 side 11.

⁵ Se for eksempel VG NETT 12.03.07: Norske Andreas vant 5,4 pokermillioner.

⁶ Opplysningene om politiets aksjoner er hentet fra VG NETT 06.03.07: Sprengte spilleklubb i Akershus.

1.2 Lovgrunnlaget

1.2.1 Straffeloven

Lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (strl.) inneholder i dag to materielle bestemmelser som begge retter seg mot *"lykkespill"*. Ervervsmessig lykkespill rammes av § 298 første ledd, mens arrangering av offentlig lykkespill samt deltagelse i dette straffes etter § 383. Legaldefinisjonen av *"lykkespill"* finner vi i strl. § 299. Forbudet mot ervervsmessig lykkespillvirksomhet befinner seg i straffelovens andre del og er en forbrytelse, jfr. § 2, 1.ledd. Forbudet mot offentlig lykkespill befinner seg i straffelovens tredje del og er en forseelse, jfr. § 2, 2.ledd. Inndelingen mellom forbrytelser og forseelser er gitt for å skille mellom de alvorlige og de mer bagatellmessige straffbare forhold i norsk strafferett.⁷ I tråd med dette er strafferammen i § 298 fengsel i inntil ett år⁸, mens strafferammen etter § 383 er bøter eller fengsel inntil 3 måneder. I kapittel 3 vil jeg drøfte hvorvidt straffelovens bestemmelser kommer til anvendelse på poker og sportsveddemål. Hensyn bak reglene vil bli drøftet i pkt. 2.1.

1.2.2 Særlovene

I dag har vi tre særlover om pengespill: Lov av 1. juli 1927 nr. 3 om veddemål ved totalisator (totalisatorloven), lov av 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. (spill.) og lov av 24. februar 1995 nr. 11 om lotterier m.v. (lottl.).

De tre spesiallovene legaliserer spill på hvert sitt område. Avholdelse av disse spillene krever som regel en spesiell tillatelse fra myndighetene, og disse tillatelsene gis bare til et begrenset antall aktører. Totalisatorloven regulerer hesteveddeløp, jfr. totalisatorloven § 1 første ledd. Den selveiende stiftelsen Norsk Rikstoto er for tiden innehaver av den eneste konsesjonen til å drive totalisatorspill i Norge. Pengespilloven regulerer andre sportsveddemål enn hesteveddeløp, diverse tallspill og automatspill, jfr. spill. § 1. I praksis er dette alle de rent statlige spillene som i dag organiseres gjennom det statlig heleide

⁷ Andenæs side 6.

⁸ Men i praksis idømmes ofte bøter, jfr. strl. § 26a første ledd annet punktum.

selskapet Norsk Tipping AS.⁹ Lotteriloven regulerer lotteri som ikke er regulert av en annen spesiallov, jfr. lottl. § 1 første og fjerde ledd. Med enkelte unntak krever slike lotterier alltid tillatelse, jfr. § 6 første ledd, jfr. § 7 første ledd. Tillatelse kan gis til både private selskaper og privatpersoner og er i motsetning til de to andre spesiallovene ikke forbeholdt ett enkelt spillselskap.

Brudd på totalisatorloven eller bestemmelser gitt i kraft av den straffes med bøter, ”for så vidt ingen strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse på forholdet”, jfr. § 3 første ledd. Brudd på pengespilloven eller bestemmelser gitt i kraft av den straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jfr. § 15 første og annet ledd. Brudd på lotteriloven eller bestemmelser gitt i kraft av den straffes med bøter eller fengsel inntil ett år, jfr. § 17 første ledd, og i grove tilfeller inntil tre års fengsel, jfr. § 17 annet ledd.

De tre lovene har til dels svært forskjellige strafferammer. Lavest ligger brudd på totalisatorloven som kun straffes med bøter, jfr. § 3 første ledd. Pengespilloven befinner seg i midten med straffetrussel om bøter eller fengsel i inntil tre måneder. Den strengeste strafferammen finner vi i lotteriloven.

Den øvre strafferammen i lotteriloven var opprinnelig den samme som i pengespilloven, tre måneders fengsel, men ved lov av 21. desember 2000 nr 119 ble denne endret til ett års fengsel i normaltilfelle og tre års fengsel ved grove overtredelser. Det fremgår av forarbeidene at strafferammen ble utvidet på grunn av en sterk vekst i lotterimarkedet, og de verdier som kunne tenkes å bli objekt for en straffbar handling.¹⁰ Departementet mente også at strafferammen på 3 måneder var for lav til å ha en avskrekkende effekt i forhold til vinningspotensialet som lå i ulovlig lotterivirksomhet. Den strenge strafferammen på tre år for grove overtredelser ble begrunnet med at alvorlige lotteriovertredelser ville kunne ha vesentlige likhetstrekk med tradisjonell vinningskriminalitet slik som underslag, bedrageri og tyveri.

⁹ Norsk Tipping tilbyr for tiden følgende spill: Tipping, Oddsen, Lotto, Viking Lotto, Flax og Joker.

¹⁰ Ot.prp. nr. 84 (1998-1999) side 53-54.

Det er grunn til å tro at disse hensynene ikke gjør seg gjeldende på samme måte ved overtredelser av pengespilloven og at lovgiver derfor ikke har sett noe behov for en tilsvarende økning i strafferammene her. Det store skadepotensialet og likheten med alminnelig vinningskriminalitet gjør seg først og fremst gjeldene i forhold til misligheter i tilknytning til de lovlige private lotterier. Fordi Norsk Tipping har monopol på de spill som reguleres av pengespilloven, vil overtredelser av denne loven dreie seg om ulovlige lotterier, og lovgiver har altså ikke sett det samme skadepotensialet ved slike lotterier.

De store forskjellene i strafferammer blir også noe modifisert av at strl. § 298, som har strafferamme på ett års fengsel, til dels overlapper de tre spesiallovene og kan benyttes ved siden av eller istedenfor disse. I kapittel 3 vil jeg drøfte hvorvidt de tre spesiallovene får anvendelse på poker og sportsveddemål, drøftelsene vil også vise i hvor stor grad straffelovens bestemmelser overlapper spesiallovene i forhold til disse spillene. Hensyn bak reglene vil bli drøftet i pkt. 2.2.

2 Hensyn bak dagens regelverk

2.1 Straffeloven §§ 298 og 383

Opprinnelig ble straffelovens regler rettet mot ”*lykkespill*” begrunnet med et ønske om å beskytte borgerne mot ”lykkespillenes fordervelighet”.¹¹ I dag kan formuleringen oppfattes som gammelmodig, men forbudsreglene i strl. §§ 298 og 383 bygger stadig på samme prinsipp. Det er vanskelig å lese hensynene direkte ut av lovens forarbeider fra 1896¹², men Jon Skeie tolker forarbeidene i sin straffelovskommentar fra 1946 hvor han skriver om lykkespill:

¹¹ Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) side 9.

¹² S.K.M. 1896.

”Handlingen straffes fordi den strider mot samfunnets interesser. Spilleren bruker (sin tid og) sine midler på en måte som ikke bare er uproduktiv, men til like demoraliserende. Spillet sløver respekten for det verdiskapende arbeid; det har for så vidt samme karakter som lediggang. Det fører ofte til ruin og dermed til ulykke for spillerens familie. Når den som driver et lykkespill, verver deltagere i mengde, og særlig blant ubemidlede og uerfarne, kan det volde skade i vide kretser. Det hender ikke sjelden at formuesinngrep, og da særlig underslag, skjer i den hensikt å skaffe midler til lykkespill.”¹³

Bestemmelsen har stått uforandret siden Skeie skrev sin kommentar for over et halvt århundre siden, det er derfor et sentralt spørsmål om de samme hensyn stadig gjør seg gjeldene i forhold til anvendelsen av reglene i dag.

Skeie skriver at lykkespill er uheldig fordi handlingen er uproduktiv og demoraliserende og han sammenlikner lykkespill med lediggang. Med dette mener han at et lykkespill ikke innebærer noen verdiskapning for samfunnet, og at det er viktig å oppfordre borgerne til å drive med verdiskapende arbeid.

Videre skriver Skeie at spillet ofte fører til ruin og ulykke for spillerens familie. Her sikter Skeie trolig til de problemer som knytter seg til det vi i dag vil kalle for overdrevent spill eller spilleavhengighet. Dette er problemer som har fått økt oppmerksomhet i de senere år (se under i pkt. 2.2.3.2), og hensynet er således stadig like aktuelt.

Skeie skriver også at det særlig er når en som driver et lykkespill verver sine spillere blant ”ubemidlede og uerfarne”, at skadepotensialet blir stort. Her ser vi likheten mellom ervervsmessig lykkespill og andre formuesforbrytelser som for eksempel bedrageri og ågervirksomhet.

Tilslutt skriver Skeie at lykkespill kan føre til økonomisk kriminalitet for å skaffe penger til spillet. Denne formen for vinningskriminalitet og annen kriminalitet knyttet til pengespill har også fått økt oppmerksomhet i dag (se under i pkt. 2.2.3.1).

¹³ Skeie side 566.

Det er grunn til å tro at mange av de hensyn som fremkommer av Skeies kommentar til lykkespill, fortsatt gjør seg gjeldende i dag. Særlig kommer dette tydelig frem når vi ser på hvilke hensyn som har vært vektlagt i spesiallovene, som til dels er langt nyere enn straffelovens bestemmelser (se like under).

2.2 De tre spesiallovene: Totalisatorloven, pengespilloven og lotteriloven

2.2.1 Innledning

Blant de tre spesiallovene skiller totalisatorloven seg ut. Den er eldre, har et mer snevert anvendelsesområde og er i stor grad skrevet som en fullmaktslov hvor detaljreguleringen er gjort ved forskrift. Det er derfor hensiktsmessig å behandle denne for seg. Pengespilloven og lotteriloven er i større grad avpasset til hverandre og kan derfor hensiktsmessig behandles samlet. I den senere tid har både totalisatorloven, pengespilloven og lotteriloven fått formålsbestemmelser som skal klargjøre hensikten bak lovverket. Fordi formålsbestemmelsene er nyere enn selve loven, vil jeg under de enkelte lovene først behandle hensynene slik de fremkommer i de opprinnelige forarbeidene, og deretter formålsbestemmelsene.

2.2.2 Totalisatorloven

Totalisatorloven er den eldste av de tre spesiallovene og den åpnet for legalt sportsveddemål i Norge. Legaliseringen av veddemål på hest ble i forarbeidene begrunnet med et visst spillebehov hos befolkningen, at spillet kunne bidra økonomisk til næringen, og at slike veddemål allerede var tillatt i våre naboland.¹⁴ I motsetning til den øvrige spillovgivningen som er underlagt Kultur- og kirkedepartementet, hører loven under Landbruks- og matdepartementet. Forklaringen ligger i den sterke historiske bindingen mellom profesjonelt hestehold, som naturlig hører inn under landbruksmyndighetene, og hesteveddeløp. Skillet har fått mindre betydning etter opprettelsen av Lotteritilsynet (nå Lotteri- og stiftelsestilsynet) som skal ha hovedansvaret for tilsyn og kontroll iht. alle de tre

¹⁴ Ot.prp. nr. 60 (1926) side 5.

spesiallovene (se under i pkt. 2.2.5). I forbindelse med en revisjon av spillovgivningen i 2003 (lovrevisjonen 2003) utredet man mulighetene for å slå sammen totalisatorloven med de andre spillovne, men departementet kom til at dette ikke var tilrådelig, bl.a. på grunn av at den sterke koblingen mellom dyrehold og hesteveddeløp som gjør at det er naturlig å beholde reglene administrativt under Landbruks- og matdepartementet.¹⁵

Loven er, som nevnt, i stor grad skrevet som en fullmaktslov og den sentrale forskrift er: Forskrift for totalisatorspill av 24. januar 1997. Forskriften § 1 er en ren formålsbestemmelse og lyder: *"Totalisatorspillet skal bidra til å styrke hestesporten, hesteholdet og norsk hesteavl."*

Formålsbestemmelsen sier ikke noe om hvordan totalisatorspillet skal bidra til å styrke hestesporten, hesteholdet og norsk hesteavl, men det må følge forutsetningsvis at det er det økonomiske bidraget fra spillet som skal bidra til å oppfylle disse målene. Dermed nevner bestemmelsen bare ett av de tre opprinnelige hensynene bak totalisatorloven. Dette kan ha flere forklaringer. For det første har det økonomiske aspektet ved et statlig totalisatorspill hele tiden vært det sentrale hensyn bak loven, og for det andre er de to øvrige hensynene fra forarbeidene, folkets spillelyst og at spill på hest er tillatt i utlandet, relativt selvsagte i dag.

Totalisatorspillet genererer et betydelig økonomisk tilskudd for hestenæringen hvert år. I 2005 ble det overført 482 millioner kroner fra Norsk Rikstoto til næringen.¹⁶

De mindre ønskelige elementene ved pengespill, som er omtalt over, ser altså ut til å ha kommet i bakgrunnen når det gjelder spill på hest. Dette må skyldes enten at de positive hensyn som er omtalt veier tyngre, eller at myndighetene anser hestespill som mindre samfunnskadelig enn andre typer pengespill.

¹⁵ Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) side 43.

¹⁶ Lotteri- og stiftelsestilsynet: Norske Pengespill 2005 - Statistikk over norske pengespill og lotteri side 10.

Det statistiske materialet på spilleavhengighet er begrenset, men innringerstatistikken til Hjelpelinjen for spilleavhengige viser noen tendenser. Av alle henvendelser til Hjelpelinjen i 2006 dreide kun 4 % seg om problemer knyttet til spill på hest. Til sammenlikning dreide 6 % seg om tipping, 7 % om odds (se under i pkt. 3.2.1), 13 % om poker og hele 78 % om gevinstautomater.¹⁷ Statistikken viser at problemer knyttet til spill på hest ikke er et stort problem, og at det samme gjelder for de andre sportsspillene. Når hele 78 % dreier seg om gevinstautomater, kan dette skyldes at det har vært en økt oppmerksomhet rundt automatspill generelt, og spilleavhengighet knyttet til slike. Dessuten har alle spilleautomater i 2006 blitt merket med klistrelapper som angir telefonnummeret til Hjelpelinjen. Fordi pengespilloven også regulerer sportsveddemål, vil det være relevant også å se hen til hensynene bak denne loven ved anvendelsen av totalisatorloven (se like under).

2.2.3 Pengespilloven og lotteriloven

Disse to lovene hører under Kultur- og kirkedepartementet og er resultat av et koordinert lovarbeid. De regulerer forskjellige typer av spill, men hensynene bak reglene er, som vi skal se, stort sett de samme.

I forarbeidene til pengespilloven fremgår det *"at moralske hensyn alltid har vært sentrale elementer for lovgivningen for spill og lotterier i Norge"*, og at dette taler for en detaljert statlig regulering av pengespillmarkedet.¹⁸ Vi finner lignende uttalelser i forarbeidene til lotteriloven¹⁹ Det *"moralske hensyn"* leder tankene tilbake til Skeies omtale av straffelovens lykkespillbegrep (se over pkt. 2.1). Lovgiver ser her de negative virkninger som kan oppstå som følge av spill, og lovgivningen er derfor ment å skulle motvirke disse. På den annen side er det også klart at den legaliseringen av visse spill som lovene innebærer, har sin bakgrunn i et ønske om å skaffe inntekter til samfunnsnyttige formål. Da fotballtipping ble innført i 1946, var dette til inntekt for idretten. Og da lotto ble innført i

¹⁷ Det samlede prosenttallet overstiger 100 % fordi innringerne kan angi flere spill som problematiske.

¹⁸ Ot.prp. nr. 52 (1991-1992) side 4.

¹⁹ Ot.prp. nr. 58 (1993-1994) side 5.

1986, var dette til inntekt for blant annet kultur. Pengespilloven og lotteriloven innebærer altså en avveining mellom de ulike hensynene. På den ene side står lykkespillenes fordervelighet, og på den andre siden står det enorme inntekspotensialet som ligger i pengespill. Netto omsetning for de statlig regulerte pengespill i 2006 var 11 milliarder kroner, og omtrent halvparten av dette vil gå til forskjellige gode formål.²⁰ Dette er enorme beløp, og det er ingen tvil om at de største mottagerne av disse midlene, som er idrett, kultur og humanitære - og samfunnsnyttige organisasjoner, ville fått store økonomiske utfordringer uten dette tilskuddet. Vi ser altså at vi får den samme situasjonen som for totalisatorspillene, hvor en hel næring har gjort seg avhengig av spillemidler.

I forarbeidene til lotteriloven finner vi en uttalelse som sier at spillovgivningen skal *"hindre en utvikling i retning av for sterkt gamblingpregede spill"*.²¹ Denne formuleringen ble også gjentatt av flertallet i Justiskomiteen i forbindelse med behandlingen av lovforslaget.²² Formuleringen er ikke nærmere utdypet i forarbeidene. Trolig har man ønsket å trekke et slags moralsk skille mellom de former for spill som kan aksepteres, og de former som ikke kan aksepteres. Dette moralske skillet blir så en begrunnelse for hvor man har trukket grensen mellom de spill som er tillatt, og de spill som faller utenfor. Et eksempel her vil være det som med en samlebetegnelse gjerne kalles for kasinospill. Det som kjennetegner disse spillene er at de i høy grad har et tilfeldig utfall, og at det er mulig å spille om store pengebeløp.²³ Poker vil falle inn under denne klassifiseringen. Slike spill vil typisk ansees som *"sterkt gamblingpregede"*, og er derfor ikke tillatt etter norsk rett.

Ved lovrevisjonen i 2003 ble det tatt inn formålsparagrafer i de to lovene. Spill. § 1 tredje ledd lyder:

"Loven skal sikre at pengespill avholdes i betryggende former under offentlig kontroll, med sikte på å forebygge negative konsekvenser av pengespill, samtidig som det legges til rette for at overskuddet fra spillene kan gå til formål som nevnt i § 10"

²⁰ Lotteri- og stiftelsestilsynet: Årsmelding 2006 side 18.

²¹ Ot.prp. nr. 58 (1993-1994) side 5.

²² Inst.O.nr.9 (1994-1995) side 4-5.

²³ Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) side 42.

Lottl. § 1a lyder:

”Formålet med loven er å sikre at lotterier avholdes i betryggende former under offentlig kontroll, med sikte på å forebygge negative sosiale konsekvenser av lotterier, samtidig som det legges til rette for at lotterier kan være en god inntektskilde for samfunnsnyttig og humanitært arbeid.”

Ordlyden i de to bestemmelsene er svært lik og materielt har de nesten samme innhold. Den eneste forskjellen finner vi i angivelsen av hvilke formål inntektene skal gå til. Her skal inntektene fra lotterier gå til ”samfunnsnyttig og humanitært arbeid”, jfr. lottl. § 1a i.f., mens inntektene fra pengespill skal fordeles likt mellom idrett og kultur, jfr. spill. § 1 tredje ledd i.f., jfr. § 10 første ledd. Formålsbestemmelsene ble gitt samtidig og i spesialmerknadene til lottl. § 1a henvises det til merknadene til spill. § 1 tredje ledd. De begrunnes her med et ønske om å bekjempe spillrelatert kriminalitet, motvirke spilleavhengighet og motvirke den økende konkurransen fra utlandet gjennom internett.²⁴

2.2.3.1 Særlig om spillrelatert kriminalitet

Pengespill knyttes ofte opp til kriminalitet, og bekjempelse av spillrelatert kriminalitet har vært et av hensynene bak spillovgivningen. Blant annet må henvisningen til de ”moralske hensyn” i forarbeidene til pengespilloven²⁵ ansees å omfatte et ønske om å motvirke spillrelatert kriminalitet. At dette er et selvstendig hensyn bak lovgivningen ble også presisert i forarbeidene til lovrevisjonen i 2003 (se like over).

Når det gjelder ulovlig pengespill knyttes dette ofte opp til kriminelle miljøer og organisert kriminalitet. Særlig i forbindelse med ulovlige kasinoer. Når det gjelder legale pengespill vil overdrevent spill og spilleavhengighet kunne føre til vinningskriminalitet for å dekke spillebehovet. I tillegg har hvitvasking av penger vært et stort problem i visse spillemiljøer. Det skal knyttes noen særlige bemerkninger til denne formen for kriminalitet.

²⁴ Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 50.

²⁵ Ot.prp.nr.52 (1991-1992) side 4.

Som hvitvasking regnes en handling som har til hensikt å skjule eller tildekke at penger eller andre formuesgoder har en ulovlig opprinnelse. Straffelovens § 317 rammer den som *”yter bistand til å sikre”* utbyttet av en straffbar handling *”for en annen”*.

I praksis har kriminelle kjøpt spillebonger og loddshedler med gevinst for å kunne benytte disse som bevis for at store pengebeløp har et legitimt opphav. Den som avhender en slik spillebong vil ha oppfylt gjerningsbeskrivelsen i strl. § 317 dersom han vet at pengene stammer fra en straffbar handling. Han kan også straffes dersom han har vært uaktsom, jfr. § 317 sjette ledd.

I Rt. 1998 side 1022 ble en 62 år gammel tidligere ustraffet mann dømt til 60 dagers ubetinget fengsel etter strl. § 317 for å ha omsatt en såkalt *”bevitnelse”* for en gevinst på kroner 440 000. En slik bevitnelse utstedes av spillekommissjonæren og kan sammenliknes med en kvittering for at det er utbetalt et beløp. Vedkommende som hadde mottatt bevitnelsen, hadde tilegnet seg kroner 2 500 000 ved grovt ran av et postkontor og hadde således behov for å hvitvaske disse pengene. Domspremissene inneholder prinsipielle bemerkninger om hvitvasking og problematikken knyttet til pengespill:

”Jeg er enig med lagmannsretten i at allmennpreventive grunner tilsier at det anvendes en forholdsvis streng reaksjon ved denne form for kriminalitet. Det dreier seg om ”hvitvasking” av penger innenfor et miljø hvor forholdene synes å ligge godt til rette for straffbar virksomhet av denne art. Domfelte har i sin egen forklaring uttalt at det foregår en omfattende omsetning av denne type bevitnelser i spillmiljøet. Omsetning av slike bevitnelser kan ikke ha annet formål enn å ”hvitvaske” utbytte fra rettsstridige handlinger.”

Dommen viser at det er et særlig behov for å motarbeide hvitvasking i spillmiljøer, og at dette er et hensyn som taler for en streng kontroll med alle former for pengespill.

Ifølge Kripas' enhet for finansiell etterretning (EFE), er det grunn til å tro at kjøp og salg av spillebonger, loddshedler og kvitteringer fortsatt er en vanlig måte å hvitvaske penger på.²⁶

Bekjempelse av spillrelatert kriminalitet vil etter dette alltid være et viktig hensyn bak reglene om pengespill. I forhold til de legale pengespillene vil det først og fremst dreie seg om kontroll og sikkerhet rundt transaksjoner samt bekjempelse av spilleavhengighet. Forøvrig vil det være sentralt å ha et klart regelverk slik at det blir enkelt å se hvilke spill som er lovlige, og hvilke spill som ikke er det. Muligheten for å spille på internett på spill som er ulovlige etter norsk rett, vil være med på å utydeliggjøre denne grensen.

2.2.3.2 Særlig om spilleavhengighet

Det har i de siste årene vært økt oppmerksomhet rundt problemer knyttet til spilleavhengighet. I de opprinnelige forarbeidene til pengespilloven og lotteriloven er negative sosiale konsekvenser av pengespill viet svært liten oppmerksomhet²⁷. Ved lovrevisjonen i 2003 hadde spilleavhengighet kommet på dagsordenen og departementet fant det nødvendig å inkludere forebyggelse av dette i de nye formålsbestemmelsene (se over i pkt. 2.2.3). Kultur- og kirke departementet fulgte opp med en handlingsplan mot pengespillproblemer våren 2005. Som en del av denne handlingsplanen ble det blant annet opprettet en hjelpelinje for spilleavhengige.

Negative virkninger som følge av overdrevent pengespill knyttes, som nevnt, i stor grad til gevinstautomater (se over i pkt. 2.2.2). Allikevel er det grunn til å tro at dette hensynet er styrket, også for de øvrige pengespill. Bekjempelse av spilleavhengighet var også et sentralt tema i den såkalte automatsaken (se like under).

2.2.3.2.1 Automatsaken

²⁶ Enheten for finansiell etterretning: Årsrapport 2006 side 25.

²⁷ Ot.prp.nr.52 (1991-1992) og Ot.prp. nr. 58 (1993-1994).

De ulike hensyn bak spillovgivningen ble belyst i den såkalte Automatsaken. Gjennom en lovendring i lottl. § 15 jfr. spill. § 3 første ledd ønsket Stortinget å gi Norsk Tipping monopol på utplassering og drift av spilleautomater.²⁸ Automater kunne tidligere utplasseres av organisasjoner og foreninger som hadde fått godkjenning av lotteritilsynet, jfr. lottl. § 10.²⁹

Norsk Lotteri- og Automatbransjeforbund og Norsk Lotteridrift ASA saksøkte Staten fordi de mente at lottl. § 15 jfr. spill § 3 var i strid med EØS-avtalen art. 31 om fri etableringsrett og art. 36 om fri flyt av tjenester. Staten tapte i tingretten, men vant i lagmannsretten. Behandlingen for høyesterett ble utsatt da EFTAs overvåkingsorgan ESA tok ut traktatsbruddssøksmål for EFTA-domstolen mot Staten.

For EFTA-domstolen anførte ESA tre hovedargumenter: For det første mente overvåkningsorganet at Staten Norge ikke kunne legitimere et automatmonopol, med de negative virkninger av pengespill, samtidig som det er et uttalt mål fra Staten å øke inntektene til de humanitære organisasjonene gjennom pengespill. For det andre mente ESA at den norske politikken er inkonsistent fordi den på den ene side tillater markedsføring av pengespill som har til mål å øke spillenes omsetning, mens den på den annen side ønsker et automatmonopol som har til mål å redusere spillenes omsetning. For det tredje hevdet saksøkeren at etablering av et spillemonopol ikke var et proporsjonalt virkemiddel iht. de negative konsekvenser av pengespill.

Domstolen uttalte at utgangspunktet er fri etableringsrett jfr. EØS-avtalen art. 31 og fri flyt av tjenester jfr. art. 36. Allikevel er nasjonalstaten gjennom rettspraksis gitt adgang til å pålegge handelsrestriksjoner så lenge disse er begrunnet med hensynene til forbrukervern

²⁸ I lotteriloven omtales vanlige spilleautomater som "utbetalingsautomater" og defineres som et "lykkespill der trekningen foregår ved en mekanisk eller elektronisk innretning som også foretar automatisk gevinstutlevering", jfr. lottl. § 1 bokstav c, og som "gir gevinst i form av penger eller verdibevis", jfr. lottl. § 1 bokstav e.

²⁹ Godkjenning kunne som utgangspunkt bare gis til organisasjon eller forening med et "*humanitært eller samfunnsnyttig formål*", jfr. lottl. § 6 annet ledd, jfr. § 5 første ledd, men loven åpnet også for at private næringsdrivende kunne utplassere automater så lenge overskuddet gikk til humanitære eller samfunnsnyttige formål, jfr. lottl. § 6 annet ledd i.f.

eller den offentlige orden, og restriksjonene ikke virker diskriminerende mellom medlemslandene. I tråd med dette uttalte domstolen at et ønske om å bekjempe spilleavhengighet, etter omstendighetene, kunne være tilstrekkelig grunn til å innføre et monopol på automater, men at monopolet i så fall måtte være et hensiktsmessig og proporsjonalt tiltak iht. de negative konsekvenser av spill. Domstolen uttalte iht. saksøkers argumentasjon at statens ønske om å øke inntektene til de humanitære organisasjoner gjennom pengespill, ikke forandret monopolets legitimitet så lenge Staten hadde bevist at man ved et monopol vil få en effektivisering av driften, som vil medføre en økning i overskuddet selv om den totale omsetningen vil gå ned. Videre uttalte domstolen at markedsføringen av visse pengespill heller ikke forandrer situasjonen så lenge det uansett er uaktuelt å reklamere for automatspill. Tilslutt uttalte domstolen at den anså det som bevist at et monopol er bedre egnet til å oppnå Statens mål enn alternative reguleringsformer, og at restriksjonen derfor må ansees som et proporsjonalt tiltak.

Staten ble frifunnet og automatmonopolet vil bli innført innen 1.juli 2007. Formelt har saken i skrivende stund ennå ikke vært behandlet i Høyesterett, men Staten har i et prosesskrift bedt om at saken tas opp til doms så raskt som mulig, og at den avgjøres i samsvar med EFTA-domstolens avgjørelse.³⁰

2.2.4 Særlig om den økte konkurransen fra utenlandske spill på internett

Den økte konkurransen fra utenlandske spill på internett er et relativt nytt fenomen og er derfor ikke viet noen oppmerksomhet i de opprinnelige forarbeidene til pengespilloven og lotteriloven. Til gjengjeld er fenomenet grundig behandlet i forarbeidene til lovrevisjonen i 2003. Departementet uttaler her at det er ønskelig å bremse veksten i forhold til nordmenn som deltar i utenlandske internettspill, og at dette primært kan gjøres ved å tilby ett sikkert nasjonalt spilltilbud med trygg betalingsformidling.³¹ At det nasjonale spilltilbudet skal være med å bremse denne utviklingen, blir altså et selvstendig hensyn bak reglene. Det

³⁰ Pressemelding fra Kultur og Kirkedepartementet: Staten vant automatsaken, publisert 14.mars 2007.

³¹ Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 16.

fremgår også av forarbeidene at den økte konkurransen gir økt behov for en enhetlig forståelse av lovteksten, og at formålsbestemmelsene (se over i pkt. 2.2.3) ble inntatt delvis for sterkere å kunne møte disse utfordringene.³²

Utenlandske pengespill på internett er ikke nevnt i totalisatorloven eller de tilhørende forskriftene som er av langt nyere dato enn loven selv (se over i pkt. 2.2.2). Men det er grunn til å tro at de samme hensyn vil gjøre seg gjeldende for totalisatorspill via internett, som for spill som går inn under de to andre spesiallovene. Også her vil utenlandske spilltilbud kunne true det statlig regulerte totalisatorspillet i Norge. (Se under)

2.2.5 Særlig om Lotteritilsynet

For å sikre en riktig etterlevelse av regelverket, og oppfyllelse av hensynene bak det, opprettet Kultur og Kirkedepartementet, med hjemmel i lottl. § 4, et statlig lotteritilsyn 1. januar 2001. Tilsynet skal forvalte og kontrollere statlig regulerte pengespill.

Kontrollmyndigheten i henhold til lotteriloven følger direkte av § 4, mens tilsynet ved delegasjonsvedtak fra Landbruks- og matdepartementet og Kultur og kirkedepartementet også er gitt tilsynsansvaret for henholdsvis totalisatorloven og pengespilloven.

Lotteritilsynet ble 1. januar 2005 slått sammen med Stiftelsestilsynet og heter nå Lotteri- og stiftelsestilsynet. Tilsynet er organisert som et direktorat og rapporterer til Kultur- og kirkedepartementet.

³² Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 37.

3 Avholdelse av pengespill i Norge

3.1 Poker

3.1.1 Innledning

Poker er ikke blant de spill som er positivt oppregnet i en av spesiallovene. Et spørsmål blir derfor om spillet omfattes av straffeloven §§ 298 og 383. Et annet spørsmål blir om spillet rammes av lotterilovens bestemmelser.

3.1.2 Kort om spillet

Poker er et gammelt kortspill som spilles med en enkelt standard kortstokk. Det deles ut kort til spillerne og disse er helt eller delvis skjult for motspillerne. Spilletets mål er å oppnå den beste kombinasjonen av inntil fem kort. Under spillet satser spillerne et visst beløp på at de sitter med den beste hånden. For å være med videre i spillet må man satse like mye eller mer enn motspillerne. Dersom det satses likt, avgjøres spillet av kortene, i motsatt tilfelle vinner den som satser det høyeste beløpet. Vinneren mottar den samlede innsatsen i hver omgang.

Reglene gjør det mulig å ”bløffe” motspillerne ved å satse et høyt beløp og således skremme disse fra å være med videre i omgangen. På den måten avgjøres ikke spillet utelukkende av hvilke kort som blir utdelt, men også ut i fra spillernes psykologiske ferdigheter. Det gjelder å gjennomskue når motspilleren virkelig har gode kort på hånden, og når han bløffer.

Selve spillet kan spilles i en rekke forskjellige varianter. Som kommersielt pengespill er varianten ”Texas Hold’Em” for tiden den mest populære. Varianten kjennetegnes av at mange av kortene er synlige for alle spillerne. Dette bringer et enda større element av ferdighet inn i spillet fordi man delvis kan gjette seg til hvilke kort motspilleren har på hånden. Felles for alle variantene er at spillet dels avgjøres av tilfeldighet og dels av

ferdighet. I de følgende drøftelsene vil jeg legge dette til grunn slik at drøftelsene og konklusjonene vil gjelde for alle vanlige former for poker, med mindre noe annet er sagt.

Dersom det spilles med kontanter, vil spillerne normalt ha mulighet til å trekke seg fra spillet etter hver enkelt omgang. Dette er den tradisjonelle måten å spille på, og på kasino omtales dette vanligvis som et "cashgame". Alternativet til cashgame er turnering, her betales den samlede innsatsen før spillet starter, og det spilles deretter om sjetonger eller lignende istedenfor penger. Spillet varer til én spiller sitter igjen med alle sjetongene og dermed er vinner av turneringen. Det er ikke mulig å trekke seg underveis uten å tape hele innsatsen, men det kan etter omstendighetene være tillatt å kjøpe flere sjetonger underveis, såkalt "rebuy".

3.1.3 Straffelovens § 299: Er poker lykkespill?

Strl. §§ 298 og 383 retter seg mot "*lykkespill*". Spørsmålet i dette avsnittet er derfor om poker kan sies å være "*lykkespill*" i strafferettslig forstand. Begrepet er definert i straffelovens § 299, bestemmelsen lyder:

Som Lykkespil ansees alle Spil om Penge eller Penges Værd, ved hvilke paa Grund af Spillets Art eller Indsatsernes Høide det vindesyge Øiemed fremtræder som det fremherskende.

Det er et grunnvilkår at pokerspillet er "*Spil om Penge eller Penges Værd*" dette innebærer at pokerspill hvor vinneren ikke mottar penger eller andre formuesgoder, faller utenfor definisjonen. For eksempel er det ikke et spill om "*Penge eller Penges Værd*" dersom det spilles poker med fyrstikker, og det er på det rene at disse fyrstikkene ikke representerer noe annet.

Problemstillingen blir etter dette om "*spillets Art eller Indsatsernes Høide*" medfører at "*det vindesyge øiemed*" fremstår som det sentrale ved et pokerspill om penger. Med dagens terminologi innebærer dette at det må foreligge en vinningshensikt hos spilleren, og at denne må følge av spilltypen eller innsatsens størrelse.

Med "*spilletts Art*" henviser lovteksten til hvorvidt det dreier seg om et ferdighetsspill eller et tilfeldighetsspill. I forarbeidene beskrives dette som henholdsvis kunstspill og hasardspill.³³ Eksempel på et rent kunstspill vil være sjakk, mens et eksempel på et rent hasardspill vil være rulett.³⁴ De rene hasardspill vil alltid være å regne som lykkespill når det spilles om penger. Når et spill også inneholder elementer av ferdighet, vil "*indsatsernes Høide*" være avgjørende. Dette innebærer at det kreves noe mer enn at det bare spilles om penger. Det følger av forarbeidene til § 299 at slike blandede spill er lykkespill, dersom utfallet hovedsakelig avhenger av tilfeldigheter, og det spilles med høy innsats.³⁵

Det forutsettes altså en vinningshensikt hos spilleren dersom spillet enten er et rent tilfeldighetsspill, eller det spilles om høye innsatser. Det er ikke nødvendig å fastslå at spilleren faktisk har hatt en slik hensikt.

Selv om poker i tradisjonell språkbruk ofte blir omtalt som hasard, er det ikke tvilsomt at spillet delvis avgjøres av ferdighet. For å fastslå om poker er "*lykkespill*" må vi se på hvor stort dette ferdighetsselementet er.

Poker spilles som nevnt i mange varianter (se over i pkt. 3.1.2), og det er ikke tvilsomt at enkelte varianter har et større ferdighetsselement enn andre. Spørsmålet er om noen av variantene har et så stort ferdighetsselement at resultatet ikke lenger hovedsakelig avhenger av tilfeldigheter. Dersom vi igjen ser på "*Texas Hold'Em*" er det rimelig klart at en trent pokerspiller ved hjelp av taktikk, hukommelse og psykologi, i det lange løp vil vinne over en utrent spiller i dette spillet. På den annen side er det tilfeldig hvilke kort man får delt ut, og dette vil alltid utgjøre et stort tilfeldighetsselement innenfor den enkelte omgang.³⁶ Jeg antar derfor at lovens krav om at spillet hovedsakelig må avhenge av tilfeldigheter, vil være oppfylt selv for de pokervariantene som vanligvis regnes som mest "*ferdighetsbasert*". I en

³³ S.K.M. side 253.

³⁴ Skeie side 567.

³⁵ S.K.M. side 253.

³⁶ Wold side 3.

upublisert dom fra Midhordland Tingrett av 31.5.2006, som gjaldt ulovlig pokerspill etter strl. § 383 (se omtale under i pkt. 3.1.3), uttalte retten at innslaget av tilfeldighet er stort også i "Texas Hold'em". Det dreier seg imidlertid kun om en underrettsdom med begrenset rettskildeverdi. Konklusjonen så langt må bli at poker med høy innsats er "*lykkespill*" i straffelovens forstand.

Hva som skal regnes som en høy innsats, vil trolig måtte følge av en helhetsvurdering, og det kan neppe settes en konkret grense. Kjerschow skriver i sin kommentarutgave fra 1930 at det må legges til grunn en relativ målestokk hvor man ser hen til spillerens personlige økonomi.³⁷ Uavhengig av om det spilles "cashgame" eller turnering må trolig den samlede innsatsen legges til grunn i forhold til denne vurderingen, og ikke hver enkelt pott. Dette ble også lagt til grunn i dommen fra Midhordland Tingrett av 31.5.2006. Retten uttalte også her at en gjennomsnittlig totalinnsats på kr 900 per person måtte ansees for å være høy etter strl. § 299.

3.1.4 Straffelovens § 298: Poker som næringsvei

Straffelovens § 298 inneholder forbud mot ervervsmessig pengespillvirksomhet.

Spørsmålet i dette avsnittet er om bestemmelsen rammer poker. Bestemmelsen lyder:

Den, som gjør sig en Næringsvei af Lykkespil, som ikke ved særskilt Lov er tilladt, eller af at forlede dertil, straffes med Fængsel indtil 1 Aar.

Poker er lykkespill, jfr. strl. § 299. Spørsmålet blir etter dette hva det innebærer å gjøre seg "*næringsvei*" av pokerspill eller forlede til dette, jfr. strl. 298.

Å gjøre seg "Næringsvei" av noe betyr rent språklig å skaffe seg inntekt eller å skaffe seg mat til livets opphold. Kjerschow skriver i sin kommentar at med næringsvei menes en jevn, men ikke nødvendigvis uavbrutt inntektskilde. Det må være tiltaltes hensikt å fortsette

³⁷ Kjerschow side 736-737.

med virksomheten en tid fremover for å skaffe seg inntekter, men det er tilstrekkelig at virksomheten bare foregår når anledningen byr seg.³⁸ Et enkelt tilfelle av pokerspill vil altså ikke rammes av forbudet. Det er uten betydning om tiltalte har andre inntekter, og hvorvidt pokerspillet foregår i et offentlig tilgjengelig lokale eller privat (se mer om denne sondringen under i pkt. 3.1.5). En dyktig pokerspiller vil etter dette kunne gjøre seg næringsvei av å spille poker og dermed rammes av bestemmelsen.

På den annen side kan det tenkes at tiltalte har gjort seg næringsvei av poker uten selv å delta i spillet, det er tilstrekkelig at han har arrangert spillet, skaffet lokaler eller utstyr, bidratt med driftskapital eller lignende. Men begrepet avgrenses mot den som bare er ansatt i tiltaltes virksomhet, for eksempel en såkalt croupier³⁹. Ansatte rammes ikke av bestemmelsen ut i fra den betraktning at det kun er den som driver foretaket, som kan sies å ”gjøre seg næringsvei” av lykkespill. I tvilstilfelle må det være riktig å se på hvorvidt tiltaltes inntekt påvirkes direkte av omsetningen i foretaket. Den som mottar en fast ytelse som ikke påvirkes av omsetningen, vil etter dette ikke sies å gjøre seg næringsvei av lykkespillet.

I Rt.1980 s. 1088 hadde tiltalte drevet næringsvei med utplassering av såkalte underholdningsautomater. Automatene betalte ut spillemerker som gevinst, og disse skulle bare kunne benyttes til fortsatt spill på automaten. Underholdningsautomater er tilfeldighetsspill, men regnes ikke som lykkespill all den tid det ikke er mulig å få utbetalt en økonomisk gevinst. Med tiltaltes kunnskap hadde det utviklet seg en kultur for at spillemerkene kunne veksles inn i penger hos den næringsdrivende, en bensinstasjon eller lignende, hvor automaten stod utplassert. Retten fant det bevist at spillernes motivasjon for å spille, i stor grad var denne muligheten for å veksle spillemerkene inn i penger slik at det i realiteten dreide seg om et lykkespill som tiltalte ikke hadde tillatelse til å drive. Retten uttalte at et slikt lykkespill var å regne som ”næringsvei” etter strl. § 298, dersom spillet

³⁸ Kjerschow s. 735. Bratholm/Matningsdal 1995 benytter seg av omtrent samme avgrensning.

³⁹ Funksjonær i spillebank som leder spillet og samler innsatsene (Norsk Riksmålsordbok).

innebar en jevnlig inntektskilde for tiltalte. Retten uttalte i tillegg at det ikke var nødvendig at det ulovlige lykkespillet utgjorde tiltaltes hovedinntekt (side 1096).

Rt.1938 s. 815 er en av de få høyesterettsdommer vi har om pokerspill etter strl. § 298. En kameratgjeng hadde leiet et enkelt rom i den hensikt å spille poker. Utleier var kjent med formålet og mottok en ukentlig fast betaling som ble innkrevd i forbindelse med pokerlagene. Høyesterett kom til at utleier ikke hadde gjort seg "*en næringsvei av lykkespill*". Dette ble begrunnet med at husleien var satt til et fast beløp, og ikke som en andel av spillets omsetning. To dommere, inklusive justitiarius Berg, dissenterte idet de mente at husleien var langt høyere enn det utleieren kunne ha påregnet dersom han hadde leiet ut rommet til et annet formål.

De to dommene stadfester at det må være en sammenheng mellom den jevnlige inntektskilden, og det faktum at det dreier seg om et lykkespill og ikke en annen lovlig aktivitet. I dommen fra 1938 mente flertallet i høyesterett at denne sammenhengen ikke var klar, og at det derfor ikke kunne regnes som "*næringsvei*". I dommen fra 1980 var det derimot klart at nettopp det ulovlige lykkespillet var avgjørende for størrelsen på tiltaltes inntekt.

Likestilt med pokerspill som næringsvei er å "*forlede*" til pokerspill som næringsvei, jfr. § 298 annet alternativ. Rent språklig betyr forledelse å overtale eller å få noen til å gjøre noe uriktig. Dersom forledelsen skal være næringsvei, må tiltalte tjene penger på forledelsen. Ifølge Skeie retter bestemmelsen seg mot den som forleder dårlige spillere til å spille mot en profesjonell pokerspiller, eller delta i en pokerturnering, mot vederlag fra den profesjonelle spiller eller arrangøren av turneringen.⁴⁰ Det kreves ikke at selve spillet er uredelig.

Konklusjonen blir etter dette at forbudet i strl. § 298 rammer den som skaffer seg en jevnlig inntekt gjennom pokerspill med høye innsatser ved å selv delta i spillet eller på annen måte

⁴⁰ Skeie side 571.

bidrar til at slikt spill blir avholdt, eller forleder andre til å delta i et slikt spill. Vi ser altså at bestemmelsen retter seg mot både spiller og arrangør.

Bestemmelsen inneholder ikke noe medvirkningstillegg. Forledelsesalternativet kan tyde på at medvirkning utover forledelse ikke rammes. Slik ble bestemmelsen tolket av høyesterett i Rt. 1938 s. 815 (se omtale over), og juridisk teori ser ut til å ha sluttet seg til dette.⁴¹

Forsøk er straffbart jfr. strl. § 49, men som nevnt tidligere vil forbrytelsen være fullbyrdet selv om det bare har vært et enkelt tilfelle av pokerspill så fremt det fremgår at tiltalte har til hensikt å fortsette med virksomheten.⁴²

Skyldkravet er forsett jfr. § 40. Dette innebærer at tiltalte må være klar over at det dreier seg om pokerspill med høye innsatser, og at virksomheten skaffer ham en jevnlig inntekt. I forhold til forledelsesalternativet må forlederen være klar over at han forleder noen til pokerspill med høye innsatser, og at dette er en jevnlig inntektskilde for ham.⁴³

Som det fremgår over kan det reises tvil om poker alltid er å regne som et lykkespill, og det kreves at det spilles om høye innsatser. Tiltalte vil i lys av dagens situasjon neppe kunne høres med at han ikke var klar over at poker med høye innsatser var å regne som et lykkespill.⁴⁴ Poker har fått mye oppmerksomhet i media, og for én som gjør poker til en næringsvei, påligger det trolig også en handlingsplikt til å skaffe seg kunnskap om lovligheten av spillet.

Strafferammen er inntil 1 års fengsel, i Rt.1980 side 1088 som dreide seg om pengeautomater (se over), ble straffen satt til 8 måneder fengsel.

⁴¹ Skeie side 571.

⁴² Bratholm/Matningsdal II side 808.

⁴³ Bratholm/Matningsdal II side 808.

⁴⁴ Dette ble lagt til grunn i den upubliserte dommen fra Midhordland Tingrett av 31.5.2006.

3.1.5 Straffelovens § 383: Pokerspill på offentlig sted

Straffelovens § 383 forbyr å arrangere, yte husrom til eller delta i lykkespill på offentlig sted. Spørsmålet her blir hvor langt bestemmelsen rekker overfor pokerspill.

Bestemmelsens første og andre ledd lyder:

Den, som paa offentlig Sted foranstalter eller yder Husrom til Lykkespil, straffes med Bøder eller med Fængsel indtil 3 Maaneder.

Den, som paa saadant Sted deltager i Lykkespil, straffes med Bøder.

Å ”foranstalte” er å ta initiativ til lykkespillet eller bringe det i stand, og ytelse av husrom rammes uavhengig av om det betales vederlag for bruken av husrommet.⁴⁵ Definisjonen av ”lykkespill” følger også her av § 299, dette fremgår også forutsetningsvis av forarbeidene.⁴⁶ Poker er med andre ord ”lykkespill” etter § 383. Problemstillingen etter bestemmelsen vil i stor grad knytte seg til hva som faller inn under ”offentlig sted”. Utgangspunktet er den strafferettslige definisjonen av begrepet i strl. § 7 nr.1, bestemmelsen lyder:

Ved offentlig Sted forstaaes i denne Lov ethvert for almindelig Færdsel bestemt eller almindelig befærdet Sted.

Noe regnes altså som offentlig sted dersom det er ”alminnelig beferdet”, eller det er bestemt at stedet skal være til slik ferdsel. Kjerschow nevner som eksempel at offentlige befordringsmidler slik som for eksempel en togkupé, vil omfattes.⁴⁷ Den som tar initiativ til et pokerspill med høye innsatser på toget for å få tiden til å gå, vil med andre ord ha oppfylt gjerningsbeskrivelsen i § 383 første ledd.

⁴⁵ Kjerschow side 888.

⁴⁶ S.K.M. side 287.

⁴⁷ Kjerschow side 888.

To eldre dommer er å anse som de grunnleggende prejudikater for hva som regnes som *"offentlig sted"* etter straffeloven. I Rt. 1907 s. 842 hadde en person ved tre anledninger invitert til dans i sine private lokaler. Så lenge arrangementet var åpent for alle, var dette tilstrekkelig til at lokalet ble ansett som offentlig sted. Det stilles altså ikke strenge krav til hyppigheten av ferdselen, bare at allmennheten rent faktisk har hatt adgang. Høyesterett kom til motsatt resultat i Rt. 1912 s. 493. Her hadde en lokal turnforening invitert medlemmer av fire fagforeninger på dans i leide lokaler. Retten uttalte at dette ikke var å anse som et offentlig sted, så lenge en begrenset personkrets hadde adgang, og det ble øvet en effektiv adgangskontroll. Etter dette vil altså lukkede foreninger og arrangementer ikke regnes som *"offentlig sted"* etter strl. § 7 nr. 1.

Strl. § 383 fjerde ledd utvider imidlertid området for hva som skal regnes som *"offentlig sted"* i forhold til lykkespill. Bestemmelsen lyder:

Som offentligt Sted betragtes ogsaa sluttede Foreningers Lokaler, naar enten Lykkespil indgaar i Foreningens Formaal, eller som Regel enhver eller enhver af en vis Stand, Næringsvei eller lignende kan opnaa Optagelse der, eller der erlægges særlig Betaling for Deltagelsen i Spillet.

Bestemmelsen rammer forsøk på omgåelse av første ledd ved å la *"offentlig sted"* på visse vilkår omfatte lokalene til en sluttet forening som ikke er omfattet av § 7 nr. 1. For det første regnes lokalene som offentlig sted dersom lykkespill inngår i foreningens formål, en lukket pokerklubb vil med andre ord rammes av bestemmelsen. For det andre omfattes lokalene dersom det er relativt enkelt å få medlemskap i foreningen eller enhver av en viss stand, næringsvei eller lignende kan oppnå medlemskap. Det samme gjelder dersom det *"erlægges særlig Betaling"* for deltagelse i spillet. Hva som ligger i *"særlig betaling"* er ikke helt klart etter ordlyden, men dersom alternativet skal ha selvstendig betydning, må det dreie seg om noe annet enn at det spilles om penger. Trolig innebærer *"særlig betaling"* at det betales en avgift til den som foranstalter spillet, eller stiller lokaler til disposisjon. For eksempel vil dette alternativet være oppfylt dersom initiativtageren til et pokerspill tar en fastsatt prosent av spillernes innsatser, slik det er vanlig å gjøre på et kasino.

Det fremgår av forarbeidene at private spill i private hjem ikke skal rammes av bestemmelsen.⁴⁸ Avgrensningen av hva som skal regnes som private spill, kan være vanskelig og må følge av en konkret vurdering. Fjerde ledd er avgrenset til ”*sluttede Foreningers Lokaler*” avhengig av om det enkelte tilfelle passer inn under denne karakteristikken, vil vurderingen av hva som regnes som ”*offentlig sted*” følge enten av § 7 nr. 1 eller § 383 fjerde ledd. Disse to avgrensningene har begge vært oppe i rettspraksis.

I Rt. 1935 side 310 hadde en person ved flere anledninger arrangert kortspill i sin private bopel. Det ble betalt avgift for å delta i spillet, og premien var en kvart gris. Retten slo fast at det dreide seg om et lykkespill, men kom til at spillet ikke hadde foregått på ”*offentlig sted*” etter § 7 nr 1. Arrangøren hadde invitert ca 10 personer til hvert spill ved hjelp av kunngjøring gjennom bekjente. Dette var etter rettens oppfattning en for snever krets av personer til at det kunne ansees som noe annet enn et privat spill.

I dommen fra Midhordland Tingrett av 31.5.2006 hadde to menn i et tidsrom på ca 12 måneder arrangert ukentlige pokerturneringer i et lokale som de hadde leiet til dette formålet. Tingretten slo fast at det dreide seg om ”*lykkespill*” etter § 299 (se over i pkt. 3.1.3). Videre la retten til grunn at lokalene var å regne som ”*offentlig sted*” etter § 383 fjerde ledd. Begrunnelsen er ikke helt klar, men det ser ut til at retten mente det dreide seg om en ”*sluttet forening*” hvor enhver kunne oppnå medlemskap. Dette på tross av at det var klart at det ikke var organisert noen ”pokerklubb” som spillerne var medlem av. Som støtteargument anfører retten at spillerne ikke kjente hverandre fra før, og at virksomheten derfor ikke kunne karakteriseres som et vennelag med sosial omgang som formål. Dommen innebærer at det skal lite til før et pokerspill faller inn under forbudet mot å avholde lykkespill på offentlig sted, men at pokerspill blant venner der det sosiale og ikke spillet står i fokus, trolig faller utenfor. Det dreier seg kun om en upublisert underrettsdom, og den

⁴⁸ S.K.M. side 287.

har derfor begrenset rettskildevekt. Tolkningen er imidlertid i tråd med forarbeidene som understreker at man ikke ønsket å kriminalisere denne formen for spilling.⁴⁹

Etter 2. ledd er det også forbudt å *delta* i lykkespill på offentlig sted.. En slik deltagelse er straffbar selv om spillet er improvisert, og selv om spilleren bare deltar en enkelt gang.⁵⁰ Bestemmelsen skiller seg på dette punkt fra § 298 som kun retter straffetrussel mot den som gjør seg næringsvei av å spille. § 383 er det eneste straffebudet som setter straffetrussel mot å delta en enkelt gang i et ulovlig pengespill.

Det er altså forbudt å spille poker på det som regnes som ”*offentlig sted*” etter § 383, begrepet har samme innhold som etter første ledd (se like over). Bestemmelsen er lite omtalt i forarbeidene, men det er grunn til å tro at den er gitt for å sikre straffebudets effektivitet. Dersom det ikke er mulig å fastslå hvem som har tatt initiativet til et lykkespill, spillet kan for eksempel være improvisert mellom personer som tilfeldigvis har møttes, kan deltagerne uansett straffes.

Medvirkning er ikke særlig nevnt i bestemmelsen og ordlyden gir heller ikke rom for å innfortolke et medvirkningstillegg. Medvirkning til pokerspill på offentlig sted er derfor ikke straffbart, utover de medvirkningshandlinger som rammes direkte av ordlyden.⁵¹

Forsøk er heller ikke straffbart jfr. strl. § 49, 2. ledd. Dette innebærer at pokerspillet må ha kommet i gang for at initiativtageren eller deltagerne kan straffes for handlingen.⁵²

Skyldkravet er forsett jfr. strl. § 40, 1. ledd. Tiltalte må være klar over at han foranstalter, yter husrom eller deltar i et pokerspill med høye innsatser. Endelig må han vite at det stedet spillet foregår er et ”*offentlig sted*”. I forhold til dette vil tiltalte neppe kunne høres med at han ikke kjente definisjonene av ”*lykkespill*” og ”*offentlig sted*”, da dette vil måtte være å

⁴⁹ S.K.M. side 287.

⁵⁰ Skeie side 572.

⁵¹ Bratholm/Matningsdal III side 205.

⁵² Bratholm/Matningsdal III side 205 (forutsetningsvis).

regne som en rettsvillfarelse som ikke er unnskyldelig. Motsatt dersom han ikke er klar over de faktiske omstendigheter som gjør at spillet er å regne som lykkespill, og lokalet som offentlig sted. Dette vil være en faktisk villfarelse som etter omstendighetene kan være unnskyldelig. For eksempel kan det tenkes at tiltalte tror han befinner seg i et privat hjem, mens han i realiteten befinner seg på en ulovlig spilleklubb. Vurderingen av en slik faktisk villfarelse vil imidlertid være nokså streng, slik at det skal mye til for at tiltalte vil kunne høres med en slik påstand.

Straffen for den som arrangerer eller yter husrom til lykkespill på offentlig sted, er bøter eller fengsel inntil 3 måneder, jfr. § 383 første ledd. Den som kun deltar i lykkespill på slikt sted, straffes med bøter, jfr. § 383 andre ledd.

I dommen fra Midhordland Tingrett av 31.5.2006 ble hver av de to tiltalte ilagt en bot på kr 10 000. I straffeutmålingen inngikk også en mindre overtredelse av alkoholloven. Jeg har ikke funnet rettspraksis på § 383 andre ledd som ilegger straffansvar for deltagelse i pokerspill på offentlig sted, men i politiets aksjon mot en pokerklubb på Lillestrøm i mars 2007, ble 29 personer som hadde deltatt i et pokerspill, ilagt forelegg på kr 3000 hver.

3.1.6 Lotteriloven § 1: Er poker lotteri?

Lotteriloven retter seg mot ”lotteri”. Spørsmålet i dette avsnittet er derfor om poker kan sies å være ”lotteri” slik begrepet er definert i loven. Vi finner definisjonen i lottl. § 1 første ledd bokstav a, bestemmelsen lyder:

Lotteri: virksomhet der deltakerne mot innskudd kan erverve gevinst som følge av trekning, gjetting eller annen fremgangsmåte som helt eller delvis gir et tilfeldig utfall.

Bestemmelsen inneholder tre kumulative vilkår som alle må være oppfylt for at noe skal regnes som lotteri etter loven. De tre vilkårene kan stikkordsmessig betegnes som krav om innskudd, gevinst og tilfeldighet. Et pokerspill må altså oppfylle alle disse tre vilkårene for at det skal regnes som ”lotteri” i lotterilovens forstand.

Forarbeidene gir ingen nærmere forklaring på de tre begrepene, tolkningen av disse må derfor følge av en naturlig forståelse av ordlyden samt rettspraksis, myndighetspraksis og juridisk teori.

Den første problemstillingen blir etter dette om poker innebærer et "*innskudd*". Med innskudd menes det deltagerne må betale for å delta i spillet.⁵³

I et cashgame er det ikke særlig tvilsomt at det foreligger et "*innskudd*" etter lottl. § 1 første ledd. Det vil være uten betydning om det rent faktisk legges penger på bordet under spillet, eller om man benytter seg av "monopolpenger", skriver ned innsatsen på papir eller lignende. Det avgjørende er realiteten bak, at det koster penger å delta i spillet.

I en turnering vil det være "*innskudd*" etter lott. § 1 første ledd dersom det koster noe å delta i turneringen. Dersom det er gratis å delta, dreier det seg ikke om et "*lotteri*", og lotteriloven kommer ikke til anvendelse.

Det er imidlertid klart at også "kamouflerte" innskudd rammes av regelen. Et typisk eksempel er at det arrangeres en "gratis" pokerturnering på et utested hvor det koster penger å komme inn. Dersom det fremgår av omstendighetene at det koster mer å komme inn på kvelder med pokerturnering enn andre kvelder, eller det bare er de som ønsker å delta i turneringen som må betale, vil det være nærliggende å se dette som "*innskudd*" etter lottl. § 1 første ledd. Et annet eksempel kan være medlemskap i en pokerklubb hvor det koster såpass mye å være medlem at dette må ansees som "*innskudd*" i forhold til de pokerturneringer som avholdes for klubbens medlemmer. Disse vurderingene vil nødvendigvis bli svært konkrete.

Konklusjonen så langt er altså at pokerspill der det i en eller annen form betales for å delta, oppfyller kravet til "*innskudd*" etter lottl. § 1 første ledd.

⁵³ Er konkurransen et lotteri? Brev fra Lotteri- og stiftelsestilsynet til aktører i markedet 19.5.2005, side 2.

Den andre problemstillingen blir om deltagerne i et pokerspill kan *"erhverve gevinst"*. I praksis har *"gevinst"* blitt tolket slik at begrepet omfatter alt av økonomisk verdi.⁵⁴

Det er ikke særlig tvilsomt at vinneren av et pokerspill normalt mottar en gevinst av en økonomisk verdi eller sitter igjen med en økonomisk vinning, jfr. det som er sagt over om henholdsvis turneringer og *"cashgame"*. I forbindelse med andre typer lotterier har det imidlertid vært akseptert at gjenstander av ubetydelig verdi faller utenfor gevinstbegrepet.⁵⁵ Dette må gjelde tilsvarende for poker slik at spill hvor vinneren bare mottar en symbolsk premie, for eksempel et diplom eller en enkel pokal, faller utenfor. Dersom premien har omsetningsverdi utover det ubetydelige vil den uansett regnes som gevinst, for eksempel hvis premien er en fin klokke.

Den tredje problemstillingen blir om poker har et *"helt eller delvis tilfeldig utfall"*.

Det fremgår av drøftelsen over i pkt. 3.1.3 om hvorvidt poker er lykkespill etter strl. § 299 at alle vanlige varianter av poker i det vesentligste avgjøres av tilfeldigheter, men at ferdighet også får betydning for utfallet. Det fremgår av forarbeidene at *"helt eller delvis tilfeldig utfall"* var ment som en utvidelse i forhold til tidligere lotterilov, og at utvidelsen var ment å ramme spill som bare delvis beror på tilfeldighet. Tidligere lotterilov regulerte kun de rene tilfeldighetsspill slik at spill som hadde et element av ferdighet, falt utenfor. Som eksempel nevner forarbeidene spill som i *"noen grad kan være avhengig av deltagernes ferdighet, reaksjonsevne eller lignende"*.⁵⁶

Endringen fra tidligere lotterilov begrunnes i forarbeidene med at man ønsket å *"å fange opp arrangementer som har så mye til felles med lotterier at de bør omfattes av loven"*.⁵⁷

Det fremgår imidlertid også av forarbeidene at endringen i definisjonen av *"lotteri"* ble gitt

⁵⁴ Er konkurransen et lotteri? Brev fra Lotteri- og stiftelsestilsynet til aktører i markedet 19.5.2005, side 6.

⁵⁵ Er konkurransen et lotteri? Brev fra Lotteri- og stiftelsestilsynet til aktører i markedet 19.5.2005, side 6.

⁵⁶ Ot. prp. nr. 58 (1993-1994) side 32.

⁵⁷ Ot. prp. nr. 58 (1993-1994) side 22.

for å fange opp de mange spilleautomatene som tidligere ikke hadde vært regulert av loven fordi spillet hadde et element av ferdighet. Blant annet gjaldt dette de såkalte ”knipsekassene”.⁵⁸ Dette ser man også i innstillingen til odelstinget, der situasjonen rundt spilleautomater med et ferdighetselement diskuteres grundig.⁵⁹ Poker, eller for den saks skyld noen andre spill enn spilleautomater, er ikke nevnt i forarbeidene i forbindelse med utvidelsen av lotteridefinisjonen.

Ut i fra dette kan man argumentere med at poker ikke var ment å falle inn under den nye definisjonen.⁶⁰ Dette underbygges av en uttalelse i forarbeidene om at man ved endringen ikke tok sikte på en vesentlig utvidelse av virkeområdet.⁶¹ Men som drøftelsen over viser, omfattes poker helt klart av ordlyden isolert sett. Forarbeidene sier ikke at poker omfattes av definisjonen, men de sier heller ikke at poker ikke skal omfattes. Lotteridefinisjonen har en generell karakter, og det må kunne legges til grunn at den også er ment å skulle omfatte spill som ikke har vært særskilt oppe til drøftelse.

Spørsmålet var oppe i dommen fra Midhordland Tingrett av 31.5.2006. De to tiltalte hadde arrangert en rekke pokerturneringer hvor det ble spilt poker i varianten ”Texas Hold’em”. Retten slo fast at denne formen for poker ”*helt eller delvis gir et tilfeldig utfall*”, jfr. lottl. § 1 første ledd. Denne konklusjonen støttet retten på en konkret drøftelse av tilfeldighetselementet i poker (se over i pkt. 3.1.3), samt flere teoretiske utredninger om spørsmålet.⁶² Jeg vil forsøke kort å oppsummere argumentasjonen i disse utredningene angående tilfeldighetsspørsmålet under.

Lotteri- og stiftelsestilsynet legger, i sin orientering om poker fra 2006, til grunn en streng tolkning av ordlyden i lottl. § 1 første ledd som går ut på at kun konkurranser som

⁵⁸ Ot. prp. nr. 58 (1993-1994) side 20-21 samt side 23.

⁵⁹ Innst. O. nr 9 (1994-1995) side 6-12.

⁶⁰ Erik Wold side 3.

⁶¹ Ot. prp. nr. 58 (1993-1994) side 22.

⁶² Generell orientering om regelverket i forhold til spørsmål om å tillate pokerturneringer i leigd lokale, brev fra Stiftelses- og lotteritilsynet til Hotell, serveringsstader og andre lokaleigarar av 2.1.2006. / Skriv fra Justisdepartementet av 24.9.1996. / Erik Wold.

utelukkende avgjøres av deltagernes kvalifikasjoner eller ferdigheter, faller utenfor lotteribegrepet. Det er i så fall ikke særlig tvilsomt at poker omfattes.

Justisdepartementet kommer til samme resultat i sin redegjørelse fra 1996. Departementet legger vekt på at det er tilfeldig hvilke kort som deles ut, og at dette er en klart medvirkende faktor til hvem som vinner spillet. Det bemerkes også at det faktisk at enkelte spillere ved hjelp av erfaring og dyktighet kan påvirke resultatet på "*ingen måte*" eliminerer tilfeldighetselementet (se min drøftelse over i pkt. 3.1.3).

Erik Wold drøfter i sin artikkel fra 2005 den manglende omtalen av poker i forarbeidene og fremhever dette som et argument mot at poker omfattes. Men ut i fra den betraktning at i alle fall de enkelte spilleomganger innebærer et stort element av tilfeldighet, kommer han allikevel til at poker omfattes av ordlyden og således faller inn under lotteribegrepet.

Konklusjonen blir etter dette at pokerspill hvor det koster noe å delta og den eller de som vinner mottar en gevinst med økonomisk verdi, er å regne som "*lotteri*" jfr. lottl. § 1 første ledd. Fordi de tre vilkårene i bestemmelsen er kumulative vil et pokerspill ikke være "*lotteri*" dersom det enten er gratis å delta, eller det ikke deles ut noen gevinst med økonomisk verdi.

3.1.7 Lotteriloven § 6: Avholdelse av poker

Dersom spillet poker omfattes av lotteribegrepet i lottl. § 1 første ledd blir spørsmålet hvem loven retter seg mot. Lotterilovens § 6 oppstiller forbud mot å avholde lotteri uten tillatelse. Bestemmelsen lyder:

Med unntak som nevnt i § 7 er det forbudt å avholde lotteri uten tillatelse.

Tillatelse til å avholde lotteri kan gis til landsdekkende, regionale eller lokale organisasjoner eller foreninger som i sin virksomhet ivaretar formål som nevnt i § 5 første ledd innenfor det området som lotteriet foregår. Slike organisasjoner eller foreninger kan også gis tillatelse til å avholde lotterier til inntekt for humanitær

virksomhet utenfor dette området. Når særlige hensyn tilsier det, kan også andre institusjoner eller sammenslutninger gis tillatelse til å avholde lotteri til inntekt for humanitær virksomhet.

Ved avgjørelse om tillatelse skal gis, kan det tas hensyn til en samfunnsmessig forsvarlig fordeling av inntektsmulighetene fra lotterivirksomhet.

Den første problemstillingen blir hva det innebærer å *"avholde"* poker etter bestemmelsen.

Å avholde betyr rent språklig å arrangere eller ta initiativ til, sannsynligvis er begrepet sammenfallende med terminologien i strl. § 383 som blant annet forbyr å *"foranstalte"* lykkespill på offentlig sted (se over i pkt. 3.1.4). Men i motsetning til denne bestemmelsen inneholder ikke lottl. § 6 første ledd noe tillegg som retter seg mot den som deltar i spillet. Det er derfor bare den som er ansvarlig for pokerspillet, som kan straffes etter bestemmelsen. Dette innebærer at den som spiller poker på en ulovlig spilleklubb eller lignende, ikke rammes av lotteriloven selv om pokerspillet er ulovlig lotteri. Deltagerne vil imidlertid etter omstendighetene kunne rammes av strl. § 383 (se over i pkt. 3.1.5).

Den andre problemstillingen blir hvem som kan få *"tillatelse"* til å avholde lotteri etter bestemmelsen, og om slik tillatelse kan tenkes gitt til et pokerspill.

Utgangspunktet for hvem som kan få tillatelse til å avholde lotteri, fremgår av lottl. § 6 andre ledd jfr. § 5 første ledd. Kjernen i disse bestemmelsene er at lotteri bare skal holdes *"til inntekt for et humanitært eller samfunnsnyttig formål"* jfr. § 5 første ledd.

Problemstillingen er imidlertid ikke særlig praktisk, da det for tiden er klart at norske myndigheter ikke vil gi lotteritillatelse til pokerspill selv om hele eller deler av overskuddet skulle tilfalle et *"humanitært eller samfunnsnyttig formål"*⁶³. Poker er ikke direkte nevnt i forarbeidene til lotteriloven, men i forarbeidene til lovrevisjonen i 2003 ble det gitt en utredning i forhold til muligheten for å legalisere kasino i Norge, for eksempel gjennom statlige kasinoer. Poker ble her nevnt som et av flere spill som normalt spilles på kasino.

⁶³ Informasjonsskriv om poker m.v. av 19.4.2005, Lotteri- og stiftelsestilsynet, side 2.

Både departementet⁶⁴ og flertallet i Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen på Stortinget⁶⁵ gikk imot en legalisering av kasino i Norge.

Konklusjonen blir etter dette at lottl. § 6 forbyr pokerspill om penger i Norge, og at det bare er den som arrangerer pokerspillet som kan straffes etter bestemmelsen.

3.1.8 Lotteriloven § 7: Poker som møtelotteri?

Lotteriloven § 7 første ledd bokstav c inneholder det eneste generelle unntaket fra kravet om lotteritillatelse i § 6 første ledd. Bestemmelsen sier at *”lotterier som nevnt i § 5 annet ledd”* ikke krever tillatelse *”når lotteriet ikke er overlatt til en medhjelper mot betaling”*. Etter § 5 annet ledd bokstav a gjelder unntaket *”lotteri i møter hvor allmennheten ikke har adgang, når lotteriet ikke er hovedhensikten med møtet”*. Slike lotterier er også fritatt for kravet om *”humanitært eller samfunnsnyttig formål”*, jfr. § 5. At bestemmelsen er delt opp over to paragrafer gjør den vanskelig å lese, men det er tre kriterier som må være oppfylt for at unntaket skal komme til anvendelse. Vi skal se om poker kan oppfylle disse tre kriteriene.

Det kreves for det første at lotteriet ikke må være *”overlatt til en medhjelper mot betaling”*, jfr. § 7 første ledd bokstav c.

Departementet uttaler i forarbeidene til lovrevisjonen i 2003 at det er et hovedhensyn bak spillovgivningen at midlene fra pengespill i størst mulig grad tilfaller humanitære og samfunnsnyttige formål, og i minst mulig grad tilfaller profesjonelle medhjelpere.⁶⁶

Reglene om møtelotteri gjør et unntak fra kravet om såkalt *”lotteriverdig formål”*, unntaket begrunnes med at møtelotterier vanligvis avholdes til inntekt for deltagerne selv, og at det derfor ikke er behov for noen streng regulering.⁶⁷ Denne begrunnelsen bortfaller dersom

⁶⁴ Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 43.

⁶⁵ Innst. O. nr. 124 (2002-2003) side 20.

⁶⁶ Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 38.

⁶⁷ Ot. prp. nr. 58 (1993-1994) side 34-35.

midlene går til en profesjonell lotteriarrangør. Regelen må trolig tolkes strengt slik at enhver form for betalt bistand til et lotteri omfattes. Dette innebærer at deltagerne på møtet selv må arrangere lotteriet. Eventuelt at en medhjelper gjør jobben gratis. Det er også et selvstendig hensyn bak regelen å unngå at det oppstår et marked for slike lotterier.

Bestemmelsen kan sees i sammenheng med strl. § 383 fjerde ledd (se over i pkt. 3.1.5) som sier at et pengespill skal regnes for å foregå på offentlig sted dersom det erlegges ”*særlig betaling*” for deltakelsen i spillet. Dersom det arrangeres pokerspill hvor den som har tatt initiativet til spillet eller den som stiller med lokaler skal ha en andel av omsetningen eller en fast avgift fra hver spiller, vil dette måtte regnes som en betalt medhjelper etter bestemmelsen.

Det må etter dette legges til grunn at et pokerspill hvor ingen tjener på spillet utenom det de selv vinner ved å delta i spillet, oppfyller kravet i § 7 første ledd bokstav c.

For det andre kreves det at ”*allmennheten ikke har adgang*”, jfr. § 5 andre ledd bokstav a.

Hvorvidt allmennheten har adgang, må trolig tolkes på samme måte som avgrensningen av ”*offentlig sted*” i strl. § 7 nr. 1 (se over i pkt. 3.1.5). Som vi så i drøftelsen i henhold til straffeloven, skal det ikke så mye til før allmennheten ansees for å ha adgang. Men dersom det er klart at kun en avgrenset gruppe av personer kan delta på møtet, og det øves en effektiv adgangskontroll, vil kravet om at allmennheten ikke skal ha adgang være oppfylt.

En lukket pokerklubb vil etter omstendighetene kunne oppfylle dette kravet. Det avgjørende vil være at ikke hvemsomhelst kan skaffe seg adgang til møtet.

For det tredje kreves det at ”*lotteriet ikke er hovedhensikten med møtet*”, jfr. § 5 andre ledd bokstav a.

I forarbeidene fremgår det at man med dette kravet ønsket å unngå *”de rene spilleklubber”*.⁶⁸ Også her ser vi en parallell til strl. §383. Bestemmelsens fjerde ledd, som utvider området for hva som regnes som *”offentlig sted”*, sier at en lukket forening er omfattet dersom lykkespill inngår i foreningens formål (se over i pkt. 3.1.4). Det typiske eksempel på et møtelotteri hvor lotteriet ikke er hovedhensikten med møtet vil være utlodding av mindre formuesgoder på sammenkomster i foreninger og lignende.

Spørsmålet blir etter dette om et lukket pokermøte av uformell karakter kan tenkes å falle inn under unntaket under den betraktning at det er det sosiale møtet mellom deltagerne, og ikke spillet, som er møtets hovedhensikt.

Lotteri- og stiftelsestilsynet slår uten videre begrunnelse fast at poker *”ikke [kan] regnes som et tradisjonelt lotteri, og [at] i en poketurnering vil som regel pokerspillet (lotteriet) være hovedhensikten med møtet”*.⁶⁹ Tilsynet mener derfor at unntaket i § 7 første ledd bokstav c jfr. § 5 ikke kan anvendes. Erik Wold er av motsatt oppfatning, og han kommenterer til tilsynets uttalelse at han ikke kan *”se at det er rettskildemessig grunnlag for å tolke begrepet ”lotteri” snevrere her enn ellers i loven”*.⁷⁰ Jeg er enig med Wold i denne uttalelsen, særlig med tanke på at misbruk uansett vil fanges opp av de andre kriteriene i bestemmelsen.

I dommen fra Midhordland Tingrett av 31.5.2006 bemerket retten at *”lukkede pokerlag etter rettens mening vil være unntatt fra lotterilovens forbud såfremt hovedformålet med å møtes ikke er gambling, men f.eks. hyggelig samvær med venner”*. Uttalelsen er et obiter dictum og inneholder ingen henvisning til lottl. § 7 første ledd bokstav c jfr. § 5, det er allikevel nærliggende å tro at det er denne bestemmelsen retten sikter til. Dette fordi uttalelsen kommer like etter at retten har konkludert med at lotteriloven § 6 første ledd kommer til anvendelse.

⁶⁸ Ot. prp. nr. 58 (1993-1994) side 22.

⁶⁹ Informasjonsskriv om poker m.v. av 19.4.2005, Lotteri- og stiftelsestilsynet, side 1.

⁷⁰ Wold side 3.

Jeg er etter dette kommet til at lukkede pokerlag blant venner etter omstendighetene kan omfattes av unntaket i § 7 første ledd bokstav c jfr. § 5. Den konkrete vurderingen vil blant annet måtte bero på hvor høye innsatser det spilles om, og den sosiale tilknytningen mellom deltagerne.⁷¹

3.1.9 Straffbarhet: Lotteriloven § 17

Lotterilovens § 17 fastsetter straff for den som *”forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i loven her eller bestemmelser eller vilkår i medhold av denne loven”*, strafferammen er bøter eller fengsel inntil ett år, medvirkning straffes på samme måte og forsøk er straffbart, jfr. første ledd. Ved grov overtredelse av loven er strafferammen bøter eller fengsel inntil tre år, jfr. andre ledd. *”Ved avgjørelsen av om overtredelsen skal regnes som grov skal det særlig legges vekt på om handlingen gjelder et betydelig beløp, er rettet mot barn eller av andre grunner må ansees som særlig skadelig.”* jfr. andre ledd andre punktum. Overtredelse av første ledd er forseelse, men overtredelse av andre ledd er forbrytelse, jfr. tredje ledd. (Se over i pkt. 1.4 om bakgrunnen for de strenge strafferammene).

Det fremgår uttrykkelig av bestemmelsen at også medvirkning rammes, det innebærer at den som medvirker til å avholde et pokerspill, også rammes av straffetrusselen. For å rammes som medvirker må man enten fysisk eller psykisk ha medvirket til at spillet kom i stand, det er ikke tilstrekkelig at man deltar i spillet. Det er uten betydning om medvirkningen har skjedd før eller samtidig med selve spillet, og det kreves ikke at medvirkningen har vært nødvendig.⁷² Fysisk medvirkning vil typisk være å skaffe lokaler eller utstyr til spillet eller å hjelpe til med å skaffe spillere. Ren markedsføring rammes imidlertid av lottl. § 11 (se under i kapittel 4). Til psykisk medvirkning kreves ikke så mye, men det må som regel foreligge en positiv tilskyndelse. Å være interessert tilskuer er ikke nok, men det kreves ikke at tilskyndelsen har vært nødvendig for at det ulovlige

⁷¹ Midthordland Tingrett av 31.5.2006, tilsvarende i Erik Wold.

⁷² Andenæs, side 326.

pokerspillet har kommet i stand.⁷³ Fordi uaktsomhet er likestilt med den forsettlige overtredelse kan uaktsom medvirkning også rammes.

Det fremgår uttrykkelig av første ledd at forsøk er straffbart, det har vært nødvendig å presisere dette i lovteksten da første ledd skal regnes som forseelse, jfr. tredje ledd, og forsøk på forseelse er normalt ikke straffbart, jfr. strl. § 49 annet ledd. Forsøk avgrenses oppad mot den fullbyrdede forbrytelse. På samme måte som for strl. § 383 kreves det til fullbyrdet forbrytelse etter lottl. § 6 ikke at spillet er avsluttet og at spillerne har mottatt gevinsten, det er tilstrekkelig at spillet har kommet i gang, og at spillerne har innbetalt sin innsats eller forpliktet seg til å gjøre dette. Straff for forsøk blir etter dette aktuelt når det ulovlige spill oppdages eller avbrytes før spillet er kommet i gang, men tiltalte har utført handlinger som viser at han har forsett om å avholde ulovlig pokerspill. For eksempel har tiltalte gått til innkjøp av utstyr eller skaffet lokaler. Det kreves imidlertid at tiltalte har forsett om å avholde spillet i *"noenlunde umiddelbar sammenheng med den foretatte handling"*⁷⁴. Dersom tiltalte skaffer seg utstyr og lokaler som objektivt sett er egnet til pokerspill, men han ennå ikke har bestemt seg for å arrangere et ulovlig pokerspill, regnes dette kun som straffri forberedelseshandlinger. Noe annet vil det være hvis han sender ut invitasjoner til en pokerturnering.

Både uaktsom og forsettlig overtredelse av loven straffes, jfr. første ledd. Forsettet må rette seg mot hele den straffbare handlingen. Det innebærer at tiltalte må være klar over at han avholder et pokerspill med innsats og gevinst. Vurderingen blir mye den samme som etter § 383 (se over i pkt. 3.1.5). Tiltalte må kjenne til de omstendigheter som gjør spillet til et lotteri, for eksempel vil forsettet ikke omfatte hele gjerningsbeskrivelsen dersom tiltalte er klar over at det spilles poker, men ikke at det spilles om penger. Det kan i et slikt tilfelle imidlertid tenkes at tiltalte kan straffes for å ha vært uaktsom.

⁷³ Andenæs side 327.

⁷⁴ Andenæs side 348.

Straffebestemmelsen skiller mellom simpel og grov overtredelse. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov skal det legges vekt på om handlingen *”gjelder et betydelig beløp, er rettet mot barn eller av andre grunner må ansees som særlig skadelig.”* Som nevnt tidligere er poker ikke nevnt i forarbeidene til lotteriloven, det må derfor følge av en tolkning av lovteksten og forarbeidene hvorvidt ulovlig avholdelse av poker etter lottl. § 6 kan falle inn under den strengere strafferammen i § 17 andre ledd.

I følge forarbeidene gjelder henvisningen til et betydelig beløp inntekten til den som avholder lotteriet.⁷⁵ Det vil si at et pokerspill hvor arrangøren ikke tar en andel av omsetningen eller en avgift av hver enkelt spiller faller utenfor. Forarbeidene overlater til rettspraksis å fastslå hvor høy inntekten må være for at det skal dreie seg om et betydelig beløp. Jeg har ikke funnet rettspraksis som belyser denne grensen, men forarbeidene trekker frem skillet mellom simpelt og grovt tyveri som et eksempel på en tilsvarende sonndring og nevner at grensen her ligger på ca kr 70.000.

Videre nevner forarbeidene at det vil trekke i retning av grov overtredelse dersom lotteriet retter seg til allmennheten eller en større krets av personer i motsetning til en lukket krets. For eksempel kunne man tenke seg at det ble avholdt en landsdekkende pokerturnering.

Forarbeidene nevner også finansiering av annen straffbar virksomhet eller tilknytning til organisert kriminalitet som momenter som taler for grov overtredelse. Dette kan være relevant i forhold til ulovlige spilleklubber som ofte assosieres med slik virksomhet (se også over i pkt. 2.2.3.1).

Det er ikke mye rettspraksis på lotterilovens § 17. I dommen fra Midhordland Tingrett av 31.5.2006 ble hver av de to tiltalte ilagt en bot på kr 10 000 for overtredelse av lottl. § 17, jfr. § 6 samt strl. § 383. I straffeutmålingen inngikk også en mindre overtredelse av alkoholloven. LA-1998-75 (Agder lagmannsrett) gjaldt ulovlig oppstilling av en spilleautomat samt ulovlig lykkespill med kort på et utested hvor tiltalte var innehaver.

⁷⁵ Ot.prp. nr. 84 (1998-99) Pkt. 9.2.4.2.

Innehaveren var tidligere ustraffet og ble ilagt en bot på kr 10.000 for overtredelse av lottl. § 17, jfr. § 13, jfr. § 4 samt strl. § 383. Også her inngikk en mindre overtredelse av alkoholloven. Som vi ser befinner disse dommene seg i det helt nedre sjiktet av strafferammen etter lottl. § 17. Men med lite rettspraksis kan man ikke utelukke at langt strengere straffer vil bli kunne tatt i bruk på mer alvorlige overtredelser i forbindelse med ulovlig pokerspill.

3.1.10 Poker – oppsummering

Vi har sett at straffelovens bestemmelser rammer pokerspill om penger med høy innsats, mens pokerspill med små innsatser faller utenfor. Strl. § 298 rammer den som skaffer seg jevnlig inntekter fra slikt spill. Det er uten betydning om disse inntektene skaffes gjennom eget spill, eller som arrangør. Alminnelig medvirkning rammes ikke, men bestemmelsen rammer den som skaffer seg jevnlig inntekter ved å skaffe motspillere til en annen, jfr. § 298 første ledd annet alternativ. Strl. § 383 rammer et enkelt tilfelle av lykkespill på offentlig sted. Bestemmelsen retter seg både mot spilleren, arrangøren og den som eventuelt skaffer lokaler til et slikt spill. Offentlig sted tolkes vidt, men rent private spill med sosialt hovedformål faller trolig utenfor. Medvirkning rammes ikke.

Vi har også sett at lotterilovens bestemmelser rammer alle former for poker så lenge det spilles om penger. Utgangspunktet er at norske myndigheter ikke vil gi tillatelse til pokerspill i Norge og at spillet derfor er forbudt. Loven retter seg imidlertid kun mot arrangøren av slikt spill slik at ren deltakelse faller utenfor. Privat pokerspill med sosialt hovedformål faller trolig utenfor, men denne tolkningen er usikker. Medvirkning rammes og forbudet mot å arrangere pokerspill rekkes derfor trolig noe lengre enn straffelovens bestemmelser.

Regelverket i straffeloven og lotteriloven er til dels sammenfallende. Særlig gjelder dette strl. § 383 og lottl. § 6. På de områder hvor de to lovene overlapper hverandre vil det oppstå ett spørsmål om idealkonkurrens. Her vil samme handling rammes av to forskjellige

straffebestemmelser. For eksempel vil avholdelse av poker om penger kunne rammes av både lottl. § 6 og strl. § 383.

For å falle inn under lotteriloven er det tilstrekkelig at det spilles poker om penger. For å falle inn under straffelovens lykkespillbegrep kreves det i tillegg at det spilles om høye innsatser. Dette innebærer at et spill som faller inn under lykkespilldefinisjonen i straffeloven også alltid vil falle inn under lotteridefinisjonen i lotteriloven. Dette vil være et argument for å kun anvende strl. § 383 da denne må kunne sies å fullstendig konsumere lottl. § 6 når det kommer til å arrangere pokerspill med penger.

Spørsmålet blir etter dette om de to lovene kan sies å beskytte forskjellige interesser slik at det allikevel vil være riktig å anvende dem i konkurrans for å få frem den økte straffbarhet som ligger i at ulovlige handlingen har krenket flere interesser. Som vi så i kapittel 2 er hensynene bak de to lovene til dels sammenfallende, de skal begge forhindre uheldige virkninger av spill og beskytte den offentlige moral. Men på et punkt skiller lotteriloven seg fra straffeloven. Lotteriloven åpner for at det gis tillatelse til visse lotterier dersom inntektene fra disse lotteriene går til visse gode formål. Når lotteriloven forbyr lotterier som ikke har fått tillatelse fra myndighetene er dette blant annet for å hindre at det spilles på spill som ikke er til inntekt for slike formål.

Vi ser altså at de to lovverkene beskytter forskjellige interesser. Det riktige må derfor være å anvende de to bestemmelsene i idealkonkurrens. Det skal i så fall utmåles en felles straff, jfr. strl. §§ 62 og 63.

3.2 Sportsveddemål

3.2.1 Innledning

Med ”sportsveddemål” menes veddemål om sportsresultater. Dette er en svært gammel spillform, som har røtter helt tilbake til antikken. Sportsveddemål finnes i flere varianter, men den mest populære er veddemål med odds.

Spill med odds innebærer, kort forklart, at utbetalt gevinst forholder seg til innbetalt innsats gjennom et forholdstall som kalles odds. Et mulig resultat, for eksempel at Norge tar gull på en langrennsstafett, kan ha en odds på 3,50. En innsats på 100 vil da gi en gevinstutbetaling på 350 dersom Norge vinner.

Sportsveddemål reguleres i dag av to lover: Pengespilloven og totalisatorloven. Pengespilloven § 2 første ledd forbyr formidling av andre pengespill enn de som er særskilt tillatt ved lov, i praksis er dette de spill som avholdes av Norsk Tipping⁷⁶. Verken totalisatorloven eller totalisatorforskriften inneholder et uttrykkelig forbud mot avholdelse av totalisatorspill uten tillatelse, men i myndighetspraksis har et slikt forbud vært innfortolket i forskriftens § 2. Innholdet i de to bestemmelsene skal gjennomgås under. Et særlig spørsmål er om sportsveddemål må ansees som lykkespill slik at også straffelovens bestemmelser kan anvendes.

3.2.2 Straffeloven § 299: Er sportsveddemål lykkespill?

Spørsmålet i dette avsnittet er om sportsveddemål kan sies å være "*lykkespill*", jfr. strl. § 299 slik at disse omfattes av straffelovens bestemmelser om pengespill (se også drøftelsen over i pkt. 3.1.3).

Veddemål likestilles med spill, jfr. strl. § 299 andre ledd. Dette innebærer at sportsveddemål er lykkespill dersom det veddes om penger eller andre formuesverdier og spilllets art eller innsatsenes høyde innebærer at det foreligger en vinningshensikt hos spilleren (se pkt. 3.1.3).

Sportsveddemål gjøres med penger, denne betingelsen vil altså uten videre være oppfylt. Spørsmålet blir etter dette om "*spilllets art*" alene tilsier at det foreligger en

⁷⁶ For tiden er dette: Tipping, Oddsen, Lotto, Viking Lotto, Flax og Joker.

vinningshensikt hos spilleren. Som vi så under drøftelsen av pokerspill vil dette kriteriet bare være oppfylt for de spill som utelukkende avhenger av tilfeldighet.

Sportsveddemål angår en fremtidig sportslig prestasjon. Det forutsettes som regel at partene ikke kan påvirke utfallet av veddemålet, det er for eksempel vanlig at idrettsutøvere ikke kan spille på seg selv. Det vil imidlertid ofte være mulig for partene å skaffe seg kunnskaper på forhånd om hva som er det mest sannsynlige utfallet av veddemålet. For eksempel vil en som ofte spiller totalisatorspill kunne ha forutsetninger for å vite hvilken hest som mest sannsynlig vinner et travløp. Disse spillene vil ha et element av ferdighet slik at de ikke utelukkende avhenger av tilfeldighet.

De fleste sportsveddemål er satt opp på en slik måte at det resultatet som er minst sannsynlig gir høyest gevinst. For eksempel dersom Norge kvalifiserer seg til fotball-VM vil Norsk Tipping gi svært høye odds på at Norge vinner finalen. Dette innebærer at det særlig er den som er villig til å ta en sjanse som kan vinne store beløp på sportsveddemål. Slike spill vil mer eller mindre utelukkende avhenge av tilfeldighet.

Som vi ser er det neppe plass til noe stort ferdighetsmoment i sportsveddemål, men sportsveddemål kan neppe sies å utelukkende avhenge av tilfeldighet.

Det følger av forarbeidene til § 299 at slike blandede spill er lykkespill dersom utfallet hovedsakelig avhenger av tilfeldigheter og det spilles med høy innsats.⁷⁷

Konklusjonen blir etter dette at sportsveddemål med høy innsats er lykkespill etter strl. § 299.

Om hvilke handlinger som straffes etter straffelovens §§ 298 og 383 vises det til drøftelsen over i pkt. 3.1.4 og 3.1.5.

⁷⁷ S.K.M side 253.

3.2.3 Pengespilloven § 2 første ledd: Formidling av sportsveddemål

Spill. § 2 første ledd regulerer formidling av pengespill, bestemmelsen lyder:

”Uten hjemmel i lov er det ikke tillatt å formidle pengespill i forbindelse med idrettskonkurranser og andre konkurranser, og tallspill. Det er like ens forbudt å selge eller falby kuponger og lignende i slike tiltak.”

Den straffbare handling etter første punktum er ”å formidle pengespill”. Ordlyden omfatter pengespill både i forbindelse med konkurranser, såkalt veddemål eller ”betting”, og tallspill⁷⁸. Her skal vi konsentrere oss om veddemål.

Det karakteristiske for veddemål i motsetning til andre pengespill er at den begivenheten som veddemålet dreier seg om ikke nødvendigvis har noen tilknytning til pengespillet. Det er for eksempel mulig å formidle ulovlig pengespill om en hvilken som helst fotballkamp. Det er selve pengespillet som rammes av ordlyden og ikke begivenheten som ligger til grunn for veddemålet. Det typiske eksempel vil være tilbud om veddemål med odds (se over i pkt. 3.2.1) på forskjellige sportsarrangement, såkalt bookmakervirksomhet. Det er klart at spill. § 2 første ledd innebærer et forbud mot bookmakervirksomhet i norsk rett.

Ordlyden begrenser seg til ”*pengespill i forbindelse med idrettskonkurranser og andre konkurranser*”, dette innebærer at veddemål som knytter seg til hendelser som ikke faller inn under denne definisjonen rent språklig faller utenfor, for eksempel et veddemål om hvorvidt det blir satt ny nedbørrekord i Bergen.⁷⁹ Lovens formål tilsier at også slike veddemål burde omfattes av loven slik at spillet kan ”*avholdes i betryggende former under offentlig kontroll*”, jfr. spill. § 1 tredje ledd (se over i pkt. 2.2.3). Men da vi befinner oss på legalitetsprinsippets område skal det mye til for å tolke et straffebud utvidende. Etter dette vil veddemål om begivenheter som ikke knytter seg til ”*idrettskonkurranser og andre konkurranser*” neppe rammes av bestemmelsen.

⁷⁸ Under tallspill faller de spill fra Norsk Tipping som ikke er sportsveddemål: Lotto, Viking Lotto, Flax og Joker. Disse spillene og evt. ulovlig formidling av dem skal ikke behandles i denne oppgaven.

⁷⁹ I januar 2007 var det mulig å vedde penger på dette hos nettstedet Betsafe.com.

Formidling er et vidt begrep, det må antas at det først og fremst siktes til å ta imot innsatser og utbetale gevinster, men også det å tilby odds eller på annen måte tilby noen å delta i spillet vil trolig omfattes. Salg, eller forsøk på salg, av kuponger og lignende er uttrykkelig forbudt, jfr. § 2 første ledd annet punktum, mens ren markedsføring rammes av tredje ledd (se under i kapittel 4).

3.2.4 Straffbarhet: Pengespilloven § 15

Brudd på pengespilloven eller medvirkning til dette *”blir straffet med bøter eller med fengsel inntil tre måneder”*, jfr. § 15 første ledd. Andre ledd fastsetter en tilsvarende straffetrussel for den som *”bryter bestemmelser som er gitt med hjemmel i loven eller som medvirker til dette”*. Uaktsom overtredelse rammes, jfr. tredje ledd.

Tilsvarende som for lottl. § 17 inneholder spill. § 15 et medvirkningstillegg. Også her vil både fysisk og psykisk medvirkning rammes. Medvirkningshandlingen kan skje både før og samtidig med formidlingen og det kreves ikke at den har vært nødvendig.⁸⁰ Fysisk medvirkning kan for eksempel være å fastsette odds, eller å innhente resultater fra idrettskonkurranser som hovedmannen deretter formidler til spillerne. Markedsføring rammes av spill. § 2 tredje ledd (se under i kapittel 4). Psykisk medvirkning må også her innebære en positiv tilskyndelse.⁸¹

Brudd på pengespilloven er en forseelse, jfr. strl. § 2, dette innebærer at forsøk ikke er straffbart, jfr. strl. § 49, annet ledd. Men formidling er et vidt begrep og det kreves ikke mye for at gjerningsbeskrivelsen ansees å være overtrådt. Det kreves neppe at pengespillet er avsluttet eller oppgjort, det må være tilstrekkelig at det er tilbudt odds eller på annen måte gitt et tilbud om å delta i spillet. For eksempel vil en kioskeier som henger opp en plakat som kunngjør at her kan man spille pengespill, og det fremgår av omstendighetene at det ikke dreier seg om et lovlig pengespill, ha oppfylt gjerningsbeskrivelsen.

⁸⁰ Andenæs, side 326.

⁸¹ Andenæs, side 327.

Både uaktsom og forsettlig overtredelse av § 15 er straffbart, jfr. tredje ledd. Forsettet må rette seg mot hele den straffbare handlingen. Det innebærer at tiltalte må være klar over at han formidler et pengespill. For den som tar imot innsatser og betaler ut gevinster vil dette trolig være relativt klart. Mer usikkert er det for medvirkeren som bare samler inn idrettsresultater eller lignende, det kreves i så fall at han er klar over at resultatene skulle brukes til ulovlig pengespill. Dersom dette ikke kan bevises vil det etter omstendighetene kunne være aktuelt å pålegge et uaktsomhetsansvar.

Strafferammen er bøter eller fengsel i inntil tre måneder. Det er lite rettspraksis på bestemmelsen. I LE-1997-770 (Eidsivating Lagmannsrett) var forholdet at en person gjennom et eget selskap hadde formidlet andre spilleres veddemål til utenlandske bookmakere og selv tatt provisjon for dette. Tiltalte hadde også utgitt et eget medlemsblad for sine spillere. Etter hvert som virksomheten vokste hadde tiltalte startet sin egen bookmakervirksomhet med ansatte, egne spilleblanketter og egne odds. Han hadde en periode også drevet teletorgvirksomhet og utgitt en tippeavis. Tiltalte som var tidligere ustraffet ble dømt til 60 dagers betinget fengsel for overtredelse av spill. § 15 første ledd, jfr. tredje ledd, jfr. § 2 første og tredje ledd samt strl. § 286 første punktum, jfr. regnskapsloven §§ 1, 4, 5, og 6, jfr. aksjeloven § 11-1.

3.2.5 Totalisatorforskriftens § 2: Avholdelse av totalisatorspill

Totalisatorforskriftens § 2 regulerer avholdelse av totalisatorspill, bestemmelsen lyder:

Totalisatorspillet kan skje både på totalisatorbaner og som et riksspill i samsvar med de konsesjoner som gis av Kongen i medhold av totalisatorloven.

Bestemmelsen er i realiteten et påbud om at totalisatorspill skal ha tillatelse. Formidling av totalisatorspill uten tillatelse er derfor et brudd på forskriften.⁸² Med totalisatorspill siktes

⁸² Brev fra Landbruks- og matdepartementet til Lotteri- og stiftelsestilsynet av 6.12.2006, Vedlegg side 1.

det til de veddemål som gjøres i forbindelse med resultatet i et hesteveddeløp og ikke selve løpet. Dette innebærer at forskriftens § 2 forbyr både formidling av spill som knytter seg til de offisielle hesteveddeløp og formidling av spill som knytter seg til private eller utenlandske ritt.

Fordi forbudet følger av en tolkning av forskriften finnes det ingen klar avgrensning av hva som omfattes av forbudet. Men likhet og konsekvens i lovgivningen tilsier at virkeområdet er tilsvarende som for spill. § 2 første ledd anvendt på totalisatorspill. Det innebærer at forbudet mot formidling omfatter å ta imot innsatser, å betale ut gevinster og å gi ut odds.

3.2.6 Straffbarhet: Totalisatorloven § 3

Vi finner straffetrusselen i totalisatorloven § 3, 1.ledd. Bestemmelsen retter seg mot ”Overtredelse av denne lov eller de i medhold av loven utferdiggede bestemmelser” og straffetrusselen er bøter.

Bestemmelsen inneholder ikke noe medvirkningstillegg, dette innebærer at et medvirkningsansvar eventuelt må innfortolkes.⁸³ Enhet og konsekvens i lovgivningen tilsier at medvirkning rammes i samme grad som etter spill. § 15 (se over i pkt.3.2.4).

Overtredelse av § 3 vil være å regne som en forseelse jfr. strl. § 2, dette innebærer at forsøk ikke er straffbart, jfr. strl. § 49, 2.ledd. Om grensen mellom forsøk og fullbyrdet straffbar handling vises det til drøftelsen i pkt. 3.2.4.

Skyldkravet er ikke presisert i bestemmelsen, utgangspunktet er derfor at det kreves forsett, jfr. strl. § 40. Det følger imidlertid av fast og langvarig rettspraksis innenfor spesiallovgivningen generelt at både også uaktsom overtredelse kan innfortolkes der dette

⁸³ Andenæs side 335.

er hensiktsmessig. I praksis blir det ofte lagt vekt på et effektivitetshensyn.⁸⁴ Om rekkevidden av forsettlig og uaktsom overtredelse vises det til drøftelsen i pkt. 3.2.4.

3.2.7 Sportsveddemål – Oppsummering

Vi har sett at sportsveddemål med høy innsats er lykkespill etter straffelovens § 299. Dette innebærer at den som gjør seg næringsvei av sportsveddemål med høy innsats kan straffes etter strl. § 289 og at den som arrangerer, skaffer husrom til, eller deltar i et sportsveddemål med høy innsats på offentlig sted kan straffes etter strl. § 383. Det vises for øvrig til pkt. 3.1.10.

Videre rammer spill. § 2 første ledd og totalisatorforskriften § 2 det å formidle henholdsvis sportsveddemål eller totalisatorspill som ikke har fått tillatelse av myndighetene. Disse bestemmelsene antas å være sammenfallende, men rammer forskjellige spill. Bestemmelsene retter seg kun mot den som formidler spillet. Den som kun deltar i veddemålet rammes derfor ikke av disse bestemmelsene.

Rettskildemessig kan det argumenteres med at pengespilloven og totalisatorloven er lex specialis i forhold til straffeloven. Mens straffeloven inneholder en generell definisjon som blant annet omfatter sportsveddemål med høy innsats går det uttrykkelig frem av totalisatorloven § 1 og spill. § 1 første ledd bokstav a at disse to lovene gjelder for henholdsvis hesteveddeløp og sportsveddemål som ikke er regulert i andre lover. Lex specialis prinsippet tilsier at den spesielle lov skal anvendes fremfor den generelle ved idealkonkurrens.⁸⁵ Landbruks- og matdepartementet ser ut til å legge til grunn at straffelovens bestemmelser ikke kommer til anvendelse på totalisatorspill uten at dette er direkte begrunnet i lex specialis prinsippet.⁸⁶

⁸⁴ Andenæs side 218.

⁸⁵ Eckhoff side 357.

⁸⁶ Brev fra Landbruks- og matdepartementet til Lotteri- og stiftelsestilsynet av 6.12.2006, Vedlegg side 1.

Jeg legger etter dette til grunn at straffelovens bestemmelser kan komme til anvendelse på sportsveddemål med høy innsats. Når det gjelder konkurransespørsmålet vises det til drøftelsen over i pkt. 3.1.10.

4 Markedsføring av utenlandske pengespill i Norge

4.1 Innledning

Spørsmålene i dette kapitlet er hvilke regler vi har om markedsføring av utenlandske pengespill i Norge og hva som regnes som markedsføring av pengespill etter disse reglene.

Markedsføring av pengespill reguleres av de tre spesiallovene. Pengespilloven og lotteriloven inneholder uttrykkelige forbud mot markedsføring på hvert sitt område. Et tilsvarende forbud på hesteveddeløpenes område har vært innfortolket i totalisatorlovens § 1 første ledd. I dette kapittel vil jeg redegjøre for innholdet i disse reglene.

4.2 Lovgrunnlagene

4.2.1 Pengespilloven § 2 tredje ledd

Vi finner en bestemmelse om markedsføring i spill. § 2 tredje ledd. Bestemmelsen lyder:

”Det er forbudt å innta i aviser og tidsskrifter, utlegge for offentligheten eller på annen måte spre bekjentgjørelser om utenlandske tallspill og pengespill i forbindelse med idrettskonkurranser og andre konkurranser, om salg av kuponger og lignende eller om innløsning av gevinster.”

Den straffbare handling etter bestemmelsen er ”å innta i aviser og tidsskrifter, utlegge for offentligheten eller på annen måte spre bekjentgjørelser”. Rent språklig betyr dette omtrent det samme som å reklamere eller markedsføre. Aviser og tidsskrifter er eksplisitt nevnt, men alternativet å ” utlegge for offentligheten eller på annen måte spre bekjentgjørelser” innebærer at også andre medier omfattes. Det fremgår av forarbeidene at reklame i radio og

fjernsyn skal omfattes.⁸⁷ Bestemmelsen rammer slik reklame eller markedsføring for *”utenlandske tallspill og pengespill i forbindelse med idrettskonkurranser og andre konkurranser”*. Ordlyden er avgrenset til utenlandske spill, men har ellers samme innhold som definisjonen i spill. § 2 første ledd (se over i pkt. 3.2.3).

4.2.2 Lotteriloven § 11

Lotteriloven § 11 forbyr *”å drive markedsføring eller formidling av lotterier som ikke er gitt tillatelse etter § 6 annet ledd”*. Ordet markedsføring innebærer at bestemmelsen helt ut dekker ordlyden i spill. § 2 tredje ledd, men til forskjell fra denne er ikke lottl. § 11 avgrenset til markedsføring for utenlandske spill.

4.2.3 Totalisatorlovens § 1 første ledd

Totalisatorforskriftens § 1 første ledd gir Kongen fullmakt til å *”gi bevilling til å anordne veddemål ved såkalt totalisator”*. Spørsmålet er om det i denne bestemmelsen ligger et forbud mot å markedsføre utenlandsk totalisatorspill.

Rent språklig betyr *”å anordne”* det samme som å ordne eller innrette. Landbruks- og matdepartementet har i praksis lagt til grunn at å ordne eller innrette også omfatter markedsføring slik at totalisatorforskriftens § 1 første ledd i realiteten inneholder et forbud mot markedsføring av totalisatorspill som ikke har bevilling.⁸⁸ Departementet støtter denne tolkningen på lovens formål som er å sikre kontroll med totalisatorspill og at en slik kontroll ikke oppnås dersom det er tillatt å markedsføre totalisatorspill som ikke har fått bevilling. Det er klart at norske myndigheter ikke vil gi bevilling til utenlandsk totalisatorspill i Norge. Tolkningen innebærer derfor et forbud mot markedsføring av utenlandsk totalisatorspill i Norge.

⁸⁷ Ot.prp.nr.52 (1991-1992) side 11.

⁸⁸ Brev fra Landbruks- og matdepartementet til Lotteri- og stiftelsestilsynet av 6.12.2006, Vedlegg side 1.

Likhet og konsekvens i lovgivningen tilsier at dersom man først skal innfortolke et slikt forbud mot markedsføring av utenlandsk totalisatorspill bør det ha samme omfang som forbudet i spill. § 2 første ledd og lottl. § 11.

Jeg legger etter dette til grunn at totalisatorforskriftens § 1 første ledd innebærer et forbud mot markedsføring av utenlandsk totalisatorspill. Men løsningen må sies å være usikker.

4.3 Forbudet mot markedsføring av utenlandske pengespill

Som drøftelsen over viser inneholder de tre spesiallovene hvert sitt forbud mot markedsføring av utenlandske pengespill. Siden innholdet i disse forbudene materielt sett er det samme kan de hensiktsmessig drøftes samlet. Straffbarheten vil imidlertid variere noe under hver enkelt lov (se over i kapittel 3).

I forarbeidene til lovrevisjonen fra 2003 fremheves det at enhver aktivitet som iverksettes for å fremme omsetningen til utenlandske pengespill i Norge vil rammes av forbudene i spill. § 2 tredje ledd og lott. § 11.⁸⁹ Det bemerkes også at forbud mot markedsføring er et velegnet middel til å motvirke veksten av utenlandske pengespill på internett. Et forbud mot markedsføring vil være lettere å håndheve enn et forbud mot formidling fordi markedsføringen typisk vil foregå i Norge og da slipper man å gå veien om straffereglens anvendelse på handlinger foretatt i utlandet (se under i kapittel 5).

Markedsføringsforbudet i de tre bestemmelsene må avgrenses mot ytringsfriheten slik den er definert i Grunnlovens § 100, Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon Art. 10 og rettspraksis. Det vil medføre for mye å gå nærmere inn på innholdet i disse bestemmelsene, her skal bare nevnes at ren redaksjonell omtale av et utenlandsk pengespill ikke vil rammes av forbudet mot markedsføring.⁹⁰ Vurderingen vil imidlertid være streng og det er klart at enhver ytring som er kommersielt motivert vil rammes av bestemmelsen uansett form. For

⁸⁹ Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 45.

⁹⁰ Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 46.

eksempel vil en artikkel om et utenlandsk spillsted i et blad eller en avis kunne rammes selv om artikkelen utad fremstår som nøytral. Vurderingen her vil bero på publikasjonens målgruppe, hvem som eier publikasjonen og om det ellers er sammenblandede økonomiske interesser mellom spillstedet og publikasjonen. Dersom publikasjonen retter seg mot spillere, for eksempel en såkalt tippeavis, og publikasjonens eiere har økonomiske interesser i spillstedet eller har mottatt en godtgjørelse fra innehaverne av dette vil artikkelen kunne falle inn under markedsføringsforbudet i en av de tre bestemmelsene.

Det vil etter dette bli en konkret vurdering hvorvidt artikler med redaksjonelt innhold vil rammes av markedsføringsforbudet.

Et særlig spørsmål er om lenker fra norske internettsider til utenlandske internettsider med pengespill skal likestilles med markedsføring. Dersom lenken fremstår som en ren reklame vil det være klart at den omfattes av markedsføringsforbudet i de tre spesiallovene. Mer tvilsomt er det hvis den bare fremstår som en internettside og det er mulig å klikke på denne for å komme til den utenlandske spillside. Som regel vil slike lenker stå i en kontekst for eksempel ved at et norsk nettsted for spillinteresserte inneholder en liste over lenker til utenlandske internettsider som inneholder pengespill. I en slik sammenheng vil lenkingen kunne fremstå som markedsføring.

I Rt. 2005 side 41, den såkalte Napsterdommen, hadde et norsk nettsted laget en katalog over musikk som var ulovlig lastet opp på internett. Det var klart at katalogen kun inneholdt lenker til andre nettsteder og at tiltalte ikke selv hadde bidratt til at musikken fantes på disse sidene. Lenkingen ble ansett som medvirkning til overtredelse av åndsverkloven § 55 som rammer ulovlig opplasting av opphavsbeskyttet materiale til internett.

Departementet uttaler i forarbeidene til lovrevisjonen i 2003 at lenker til utenlandske internettsider som inneholder pengespill vil omfattes av markedsføringsforbudet uavhengig av om lenkene er kommersielt motivert eller ikke.⁹¹

Konklusjonen blir etter dette at lenker til utenlandske sider som inneholder pengespill alltid vil omfattes av markedsføringsforbudet.

Et praktisk eksempel er de såkalte "partnerprogrammer" mellom norske nettsider og utenlandske spillsselskaper på internett. En partnerskapsavtale innebærer at den norske nettsiden inneholder lenker til det utenlandske selskapet. Hver gang en norsk nettbruker klikker seg videre inn på den utenlandske siden via lenken på den norske siden registreres dette hos det utenlandske selskapet og innehaveren av den norske siden får rett på en provisjon av det den norske brukeren spiller for på den utenlandske siden. Dersom man har en norsk internettside med mye trafikk og de som klikker seg inn på den utenlandske internettsiden fortsetter å spille på denne ligger det betydelige inntektsmuligheter i slike avtaler. Og det er ikke usannsynlig at flere nordmenn allerede tjener en god årslønn på slike avtaler.

I tråd med det som er sagt over om lenker kan det ikke være særlig tvilsomt at partnerprogrammer vil rammes av markedsføringsforbudet.

Et særlig tilfelle er Norske nettsider som inneholder søkemotorer. Rent teknisk vil den teknologien som ligger til grunn for en slik søkemotor inneholde et stort antall henvisninger til andre nettsteder. Det er heller ikke tvilsomt at slike søkemotorer i stor grad bidrar til at internettbrukere finner frem til de nettsidene de ønsker å bruke, for eksempel nettsider hvor de kan spille pengespill. Departementet uttaler i forarbeidene til lovrevisjonen fra 2003 at det må anses som tvilsomt om søkemotorer som linker til utenlandske pengespillsider er omfattet av markedsføringsforbudet.⁹² En del søkemotorer har også åpnet for at tilbydere

⁹¹ Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 46.

⁹² Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 46.

av kommersielle nettsider kan betale for at deres nettside kommer øverst på listen over relevante treff når nettbrukere søker på visse ord eller uttrykk. For eksempel kan et nettsted som tilbyr pokerspill betale for at deres side kommer øverst på listen dersom man søker på ordet ”poker”. At enkelte lenker er sponset på denne måten kommer ikke alltid like godt frem i søkemotoren.

Konklusjonen blir etter dette at søkemotorer i utgangspunktet ikke vil rammes av markedsføringsforbudet. Resultatet vil trolig bli motsatt dersom lenken til et utenlandsk spillested er sponset slik at den kommer høyere opp på trefflisten enn andre sider som oppfyller søkekriteriene.

5 Reglenes anvendelse på pengespill fra utlandet over internett

5.1 Innledning

Som vi har sett er det ulovlig å avholde pengespill som ikke har fått tillatelse eller har særskilt hjemmel i lov etter norsk rett. Som eksempel på dette har vi sett at både poker og sportsveddemål er forbudt i Norge. Poker er helt forbudt fordi det i praksis ikke vil bli gitt tillatelse til slikt lotteri etter lottl. § 6. Sportsveddemål er kun tillatt etter reglene i spill. § 13 jfr. § 3 og totalisatorloven § 1 jfr. totalisatorforskriften § 4. Disse gir henholdsvis Norsk Tipping AS og stiftelsen Norsk Rikstoto monopol på disse spillene i Norge.

Spørsmålet i dette kapittel er hvilken strafferettslig betydning det får at en rekke utenlandske spillselskaper avholder pengespill, som er ulovlige etter norsk rett, på internett hvor de er tilgjengelige for norske nettbrukere. Disse selskapene driver sin virksomhet fra land med liberal spillovgivning slik at deres virksomhet er lovlig i hjemlandet. Samtidig er det ikke tvilsomt at spillene isolert sett er ulovlige etter norsk rett og at en rekke av disse selskapene bevisst retter seg mot det norske markedet.

5.2 Straffelovens § 12

Straffeloven § 12 regulerer strafferettens stedlige virkeområde, bestemmelsen gjelder også for spesiallovgivningen, jfr. strl. § 1 første ledd. Hovedregelen er at norsk strafferett kun får virkning på handlinger som er foretatt *"i riket"*, jfr. strl. § 12 første ledd nummer en.

Begrepet *"i riket"* innebærer at kun handlinger som er foretatt innenfor norsk territorium kan rammes av norske strafferegler. Det blir derfor et sentralt spørsmål når en handling skal ansees for å være begått på norsk territorium. Utgangspunktet er at de menneskelige handlinger som har ført til overtredelsen må være begått innenfor norsk territorium. Strl. § 12 andre ledd utvider imidlertid området for hvor en handling skal ansees for å være begått når handlingens *"straffbarhet avhenger eller påvirkes av en inntrådt eller tilsiktet virkning"*, i så fall ansees handlingen for å være foretatt *"også der hvor virkningen er inntrådt eller tilsiktet fremkaldt"*. Bestemmelsen innebærer at vi får to gjerningssteder for lovovertrедelsen; handlingsstedet og virkningsstedet. Dette kalles gjerne for virkningsprinsippet.

Problemstillingen blir etter dette om pengespill som formidles fra utlandet til Norge over internett har *"en inntrådt eller tilsiktet virkning"* i Norge som gjør at spillet må ansees for å være avholdt *"i riket"*, jfr. strl. § 12 andre ledd.

Bestemmelsen er gammel og det er klart at den ikke ble gitt med tanke på elektronisk formidling over landegrensene. Bestemmelsen ble gitt med tanke på de forbrytelser generelt som gjøres utenfor norsk territorium, men som får virkning innenfor dette.

Som eksempel på et relativt klassisk tilfelle kan nevnes Rt. 1996 side 654. Her ble en lettboat fra et norsk kystvaktskip beskyttet i fiskerivernsonen ved Svalbard. Høyesterett uttalte at fiskerivernsonen ikke er å regne som *"i riket"* etter strl. § 12 første ledd, men at *"norsk fartøy i åpen sjø"* omfattes, jfr. § 12 første ledd nummer en bokstav d (daværende bokstav b). Førstvoterende fant det bevist at skytteren ønsket å skremme de norske tjenestemennene som befant seg om bord i lettbooten og at handlingen derfor hadde en *"tilsiktet virkning"* på norsk territorium, jfr. strl. § 12 annet ledd. Norsk Straffelov kom derfor til anvendelse på

forholdet. Førstvoterende kom også med en mer generell uttalelse om at prinsippet i § 12 annet ledd kommer til anvendelse *”når den inntrådte eller tilsiktede virkning av handlingen i det konkrete tilfelle knytter seg til et annet sted enn der handlingen ble foretatt”* og at bestemmelsen *”ikke [er] knyttet til noen bestemt kategori av straffebud”*.

Både den generelle ordlyden og uttalelsene i Rt. 1996 side 654 taler for at prinsippet i § 12 annet ledd også kommer til anvendelse på handlinger som er foretatt på internett i utlandet dersom de får virkning på norsk territorium. Internettspill som tilbys fra utlandet, men som spilles av nordmenn i Norge vil være et eksempel på dette.

I RG 2001 side 219 hadde to personer i Norge lagt ut pornografiske bilder av seg selv på internett via en utenlandsk server. Både produksjonen av bildematerialet og opplastingen til internett ble foretatt fra en datamaskin i Norge, men fremvisningen av internettsiden og betaling for å kunne logge seg inn på siden skjedde på en server i Canada. Retten kom til at forholdet var omfattet av norsk strafferett på to ulike grunnlag. Produksjonen og opplastingen i Norge innebar at handlingen var å anse som begått *”i riket”*, jfr. strl. § 12 første ledd, mens det faktum at siden var tilgjengelig fra Norge og rent faktisk ble brukt av en del nordmenn innebar at handlingen hadde en *”inntrådt virkning”* i Norge, jfr. strl. § 12 andre ledd. Retten understreket at anvendelsen av § 12 andre ledd på ulovlig innhold på internett var usikker. Ser man dette forbeholdet i sammenheng med at det kun dreier seg om en underrettsdom og at retten begrunnet sin konklusjon på to ulike grunnlag må dommen kunne sies å ha lite prejudikatsvekt i forhold til anvendelsen av strl. § 12 annet ledd på handlinger som er foretatt på internett i utlandet.

Kultur og kirkedepartementet gjorde i forbindelse med lovrevisjonen i 2003 en undersøkelse av internasjonal praksis i forhold til å anvende nasjonale regler på pengespill som tilbys fra utlandet over internett.⁹³ Departementet konkluderte med at det ikke fantes noen entydig oppfattning av hvorvidt nasjonale regler kan benyttes ovenfor spill på internett fra utlandet. Svensk og Dansk strafferett har regler som tilsvarer strl. § 12 andre

⁹³ Ot.prp.nr.44 (2002-2003) side 45.

ledd. I utredningen ”*Från tombola till Internett – översyn av lotterilagstiftningen*” konkluderes det med at svensk strafferett ikke får anvendelse på utenlandske spilltilbud på internett.⁹⁴ I den danske utredningen ”*Spil i fremtiden – overvejelser om en samlet spillelovgivning*” konkluderes det med at dansk strafferett kan anvendes på utenlandske spilltilbud dersom virkningsprinsippet kommer til anvendelse.⁹⁵

Problemstillingen er berørt, på et mer generelt plan, av Datakrimutvalgets utredning om lovtiltak mot datakriminalitet som utkom våren 2007.⁹⁶ Den tolkningen som RG 2001 side 219 legger opp til vil innebære at enhver internettside rammes av norsk lovgivning så lenge den er tilgjengelig fra Norge. Mange andre land har tilsvarende bestemmelser i sin straffelovgivning og i ytterste konsekvens vil lovtolkningen i dommen innebære at enhver nettside som er internasjonalt tilgjengelig vil rammes av ethvert lands strafferegler. Med en slik rettsstilstand vil det for det første være umulig å ha oversikt over alle reglene og for det andre vil det landet som har den strengeste reguleringen til enhver tid sette standarden.

Datakrimutvalget foreslår etter dette at det må kreves noe mer for at en utenlandsk internettside skal rammes av norsk straffelovgivning etter virkningsprinsippet i strl. §12 annet ledd. For eksempel at siden fremstår på norsk eller tilbyr en tjeneste spesielt rettet mot nordmenn slik at de negative konsekvenser av spillet hovedsakelig eller utelukkende gjør seg gjeldende i Norge.⁹⁷

Denne generelle problemstillingen har også vært drøftet i Amerikansk rett og det har vært flere store rettssaker hvor amerikanske selskaper har blitt saksøkt for innholdet på nettsider i land som har mindre liberal lovgivning enn USA. I boken ”*Who Controls the Internett?*” konkluderer forfatterne med at det er rimelig at et selskap retter seg etter de nasjonale reglene dersom selskapet ønsker å tilby sine tjenester kommersielt i dette landet.⁹⁸

⁹⁴ SOU 2000:50, side 190, tilgjengelig på www.regeringen.se.

⁹⁵ Se side 152-153, utredningen, som er utgitt av Skatteministeriet, er tilgjengelig på www.skm.dk/publikationer/udgivelser/.

⁹⁶ NOU 2007:4 side 143-144.

⁹⁷ NOU 2007:4 side 144.

⁹⁸ Goldsmith/Wu side 158-161.

Forfatterne trekker her en parallell til virksomhet ellers hvor det ikke ansees som urimelig at et selskap må sette seg inn i og følge de regler som gjelder i de enkelte land. For eksempel må det internasjonale selskapet Mc Donalds følge de regler som gjelder for restaurantdrift i hvert enkelt land og ikke de regler som gjelder i USA. Avgrensningen innebærer at et selskap ikke behøver å ta hensyn til reglene i land hvor selskapet ikke har kommersielle interesser. Uavhengig av om internettsiden rent faktisk er tilgjengelig i dette landet.

Som nevnt tilbyr mange av de utenlandske spillsidene egne sider på norsk, med mulighet til å spille på norske idrettskonkurranser og norsk brukerstøtte. For disse sidene er det ikke særlig tvilsomt at de retter seg spesielt mot det norske markedet og de må derfor kunne sies å ha *"en inntrådt eller tilsiktet virkning"* i Norge som gjør at spillet kan sies å være avholdt *"i riket"*, jfr. strl. § 12 andre ledd. Mer tvilsomt er det om enhver side som tilbyr spill om penger skal omfattes fordi de har en kommersiell interesse i spillet selv om reelle hensyn kunne tale for en slik løsning.

Konklusjonen må etter dette bli at reglene i straffeloven, pengespilloven og lotteriloven etter omstendighetene kan anvendes på utenlandske nettspill, men at det må bli en konkret vurdering i det enkelte tilfelle.

6 Kilder

Lover

Grunnloven.

Straffeloven. Lov av 22. mai 1902 nr. 10 (strl.).

Totalisatorloven. Lov av 1. juli 1927 nr. 3.

Åndsverkloven. Lov av 12. mai 1961 nr. 2.

Alkoholloven. Lov nr. 27/1989.

Pengespilloven. Lov nr. 103/1992 (spill.).

Lotteriloven. Lov nr. 11/1995 (lottl.).

Aksjeloven. Lov nr. 44/1997.

Regnskapsloven. Lov nr. 56/1998.

Rettspraksis

Rt. 1907 s. 842

Rt. 1912 s. 493

Rt. 1935 side 310

Rt. 1938 s. 815

Rt. 1980 s. 1088

Rt. 1996 side 654

Rt. 1998 side 1022

Rt. 2005 side 41

LE-1997-770 (Eidsivating Lagmannsrett)

RG 2001 side 219 (Salten herredsrett)

Midhordland Tingrett av 31.5.2006

Forarbejder

Udkast til Almindelig borgerlig straffelov for Kongeriget Norge med Motiver. Udarbejdet af den ved kgl. Resolution af 14de November 1885 nedsatte Kommission, Kristiania 1896 (S.K.M. 1886).

Ot.prp. nr. 60 (1926)

Ot.prp. nr. 52 (1991-1992)

Ot.prp. nr. 58 (1993-1994)

Inst.O.nr.9 (1994-1995)

Ot. prp. nr. 84 (1998-1999)

Ot. prp. nr. 44 (2002-2003)

Innst. O. nr. 124 (2002-2003)

Ot.prp. nr. 90 (2003-2004)

Innst.O. nr. 72 (2004-2005)

Ot.prp. nr. 97 (2004-2005)

NOU 2007:4

Litteratur

Kjerschow, P. *Straffeloven med kommentarer*. Oslo 1930.

Skeie, Jon. *Den Norske Strafferett. Annet bind.* Oslo 1946.

Bratholm, Anders og Matningsdal, Magnus. *Straffeloven – Kommentartutgave. Annen del – Forbrytelser.* Oslo 1995.

Bratholm, Anders og Matningsdal, Magnus. *Straffeloven – Kommentartutgave. Tredje del – Forseelser.* Oslo 1998.

Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære. 5. utgave ved Jan E. Helgesen.* Oslo 2001.

Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett. 5. utgave ved Magnus Matningsdal og Georg Rieber-Mohn. 2. opplag* Oslo 2005.

Knudsen, Trygve, Sommerfelt, Alf og Noreng, Harald. *Norsk Riksmålsordbok I-VI.* Elektronisk versjon tilgjengelig på www.ordnett.no.

Goldsmith, Jack og Wu, Tim. *Who Controls the Internet?* USA 2006.

Brev og publikasjoner

Regjeringens handlingsplan mot pengespillproblemer, Kultur- og kirkedepartementet, april 2005. Tilgjengelig på www.regjeringen.no.

Er konkurransen et lotteri? Brev fra Lotteri- og stiftelsestilsynet til aktører i markedet 19.5.2005. Tilgjengelig på www.lottstift.no.

Lotteri- og stiftelsestilsynet: Norske Pengespill 2005 - Statistikk over norske pengespill og lotteri. Tilgjengelig på www.lottstift.no.

Lotteri- og stiftelsestilsynet: Årsmelding 2006. Tilgjengelig på www.lottstift.no.

Brev fra Landbruks- og matdepartementet til Lotteri- og stiftelsestilsynet av 6.12.2006.

Enheten for finansiell etterretning: Årsrapport 2006. Tilgjengelig på www.okokrim.no.

Generell orientering om regelverket i forhold til spørsmål om å tillate pokerturneringer i leigd lokale, brev fra Stiftelses- og lotteritilsynet til Hotell, serveringsstader og andre lokaleigarar av 2.1.2006. Tilgjengelig på www.lottstift.no.

Skriv fra Justisdepartementet av 24.9.1996. Tilgjengelig på www.regjeringen.no.

Informasjonsskriv om poker m.v. av 19.4.2005, Lotteri- og stiftelsestilsynet. Tilgjengelig på www.lottstift.no.

Artikler

Wold, Erik. *Poker og straff. Artikkel inntatt i Festskrift til Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen i anledning 25 års jubileet*. Publisert i Det juridiske fakultets skriftserie nr. 118 2005. Tilgjengelig på www.ub.no.

Annet

VG NETT 06.03.07: "Sprengte spilleklubb i Akershus". Tilgjengelig på www.vg.no.

VG NETT 12.03.07: "Norske Andreas vant 5,4 pokermillioner". Tilgjengelig på www.vg.no.

Aftenposten 18.4.2007: "Syv milliarder på nettspill".

Pressemelding fra Kultur og Kirkedepartementet 14.03.07: "Staten vant automatsaken". Tilgjengelig på www.regjeringen.no.

SOU 2000:50 (Sverige). Tilgængelig på www.regeringen.se.

Utrædning fra Skatteministeriet (Danmark): "Spil i fremtiden – overvejelser om en samlet spillelovgivning". Tilgængelig på www.skm.dk/publikationer/udgivelser/.